

ВИСНОВОК

**щодо проєкту Закону України «Про обіг товарів,
пов'язаних зі знелісненням та/або деградацією лісів»**
(реєстр. 15352 від 25.06.2026 р., н. д. Бондаренко О. В. та інші)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту

Метою проєкту Закону, як зазначено у пояснювальній записці, є протидія знелісненню та деградації лісів, встановлення правових та організаційних механізмів контролю ввезення на митну територію України, надання на ринку та вивезення за межі митної території України товарів, пов'язаних зі знелісненням та/або деградацією лісів, шляхом приведення законодавства України у відповідність до положень Регламенту (ЄС) 2023/1115 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року.

2. Належність законопроєкту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу

Предмет правового регулювання законопроєкту охоплюється положеннями Глави 6 «Навколишнє середовище» та Глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво», а також Глави 13 «Торгівля та сталий розвиток» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію.

Відповідно до статті 294 Угоди Сторони співпрацюють з метою сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами, покращення правозастосування та управління у лісовій галузі, а також сприяння торгівлі законною і сталою лісовою продукцією.

У статтях 360 і 361 Угоди визначено, що Сторони розвивають співробітництво з метою збереження, захисту і поліпшення якості навколишнього середовища, розсудливого та раціонального використання природних ресурсів і вирішення регіональних та глобальних екологічних проблем.

Згідно зі статтями 403 і 404 Угоди Сторони співробітничать з метою розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом поступового зближення політик і законодавства, посилення адміністративної спроможності та заохочення сучасного і сталого сільськогосподарського виробництва з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища.

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол № 268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

Правовідносини, які є предметом правового регулювання, у Європейському Союзі регулюються:

Регламентом (ЄС) 2023/1115 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про надання на ринку Союзу та експорт з Союзу певних товарів і продуктів, пов'язаних із знелісненням та деградацією лісів, та про скасування Регламенту (ЄС) № 995/2010 (Official Journal L 150, 9.6.2023, pp. 206–247) (далі – Регламент (ЄС) 2023/1115);

Виконавчим регламентом Комісії (ЄС) 2025/1093 від 22 травня 2025 року, що встановлює правила застосування Регламенту (ЄС) 2023/1115 щодо переліку країн із низьким або високим рівнем ризику (Official Journal L, 2025/1093, 23.5.2025).

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву ЄС

За результатами правового аналізу проекту Закону щодо його відповідності *acquis* ЄС та Угоді про асоціацію слід зазначити таке.

Необхідність ухвалення проекту Закону обумовлена зобов'язаннями України у сфері європейської інтеграції та виконанням міжнародних зобов'язань у рамках реалізації програми фінансової підтримки Європейського Союзу для України – Ukraine Facility. Зокрема, Планом України, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року № 244-р (далі – План України), а саме в межах Розділу «Зелений перехід та охорона довкілля», Реформа 4 «Відновлення та збереження природних ресурсів», передбачено прийняття Закону України, яким буде врегульовано питання підтвердження сталості походження деревини та інших товарів, що можуть призвести до знеліснення та деградації лісів (крок 15.7).

Проектом Закону пропонується визначити особливості, правові та організаційні засади ввезення на митну територію України, надання на ринку та вивезення за межі митної території України товарів, пов'язаних зі знелісненням та/або деградацією лісів, а також порядок здійснення державного контролю за ними.

Щодо розділу I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розділ I проекту Закону, у цілому, узгоджується з Регламентом (ЄС) 2023/1115.

Водночас варто звернути увагу на термін «товари, пов'язані зі знелісненням та/або деградацією лісів» – товари, визначені Кабінетом Міністрів України за кодами в межах Груп 01, 02, 09, 12, 15, 16, 18, 23, 29, 38, 40, 41, 44 УКТ ЗЕД згідно із Законом України «Про Митний тариф України», виробництво яких може бути пов'язане зі знелісненням та/або деградацією лісів відповідно до законодавства Європейського Союзу або міжнародних договорів України у сфері обігу товарів, пов'язаних зі знелісненням та/або деградацією лісів, та які підпадають під особливості регулювання ввезення на митну територію України,

надання на ринку та/або вивезення за межі митної території України відповідно до вимог цього Закону.

Відповідно до статті 2 Регламенту (ЄС) 2023/1115 відповідними товарами є велика рогата худоба, какао, кава, олійна пальма, каучук, соя та деревина, а відповідними продуктами – продукція, зазначена у додатку І² до Регламенту, яка містить відповідні товари, були вигодовані ними або виготовлені з їх використанням.

Перелік груп УКТ ЗЕД, у межах яких Кабінет Міністрів України уповноважується визначати відповідні товари, не охоплює всіх товарних позицій, передбачених додатком І до Регламенту. Зокрема, продукція, пов'язана з деревиною, не обмежується групою 44, а охоплює також окремі товари груп 47, 48 і 94, зокрема деревну масу, папір, картон, меблі та їх частини.

Таким чином, визначення терміна «товари, пов'язані зі знелісненням та/або деградацією лісів», запропоноване законопроектом, *частково узгоджується* зі статтею 2 та додатком І до Регламенту (ЄС) 2023/1115.

Щодо розділу II. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ОБІГУ ТОВАРІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗНЕЛІСНЕННЯМ ТА/АБО ДЕГРАДАЦІЄЮ ЛІСІВ

1. Відповідно до статті 15 Регламенту держави-члени можуть надавати операторам технічну та іншу допомогу, сприяти поширенню інформації для оцінки ризику та обміну найкращими практиками. Крім того, компетентні органи та Європейська Комісія здійснюють постійний моніторинг істотних змін у структурі торгівлі відповідними продуктами, які можуть свідчити про обхід вимог Регламенту.

У розділі II проекту Закону не визначено повноважень щодо:
надання технічної, інформаційної та консультаційної допомоги;
поширення інформації, необхідної для оцінки ризику;
врахування потреб мікро-, малих і середніх підприємств.

Крім того, не визначено органу, відповідального за моніторинг змін у структурі торгівлі, які можуть свідчити про обхід вимог Закону.

Таким чином, положення статей 5 та 6 проекту Закону *частково узгоджуються* зі статтею 15 Регламенту (ЄС) 2023/1115.

2. Відповідно до статті 16 Регламенту (ЄС) 2023/1115 компетентні органи проводять перевірки з метою встановлення дотримання операторами, наступними операторами і трейдерами вимог Регламенту, а також відповідності товарів, які введені або плануються до введення в обіг, надаються на ринку чи експортуються. Такі перевірки повинні проводитися на основі ризик-орієнтованого підходу.

Статтею 8 проекту Закону до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, віднесено: здійснення державного контролю за додержанням нормативно-правових актів у частині товарів з деревини;

² Відповідні товари та відповідні продукти, зазначені у статті 1

розгляд справ про порушення відповідного законодавства;
обстеження в натурі земельних ділянок щодо достовірності даних, внесених до інформаційних систем.

Статтею 9 проєкту Закону аналогічні контрольні повноваження щодо сільськогосподарських та інших товарів, крім товарів з деревини, що покладаються на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин.

Зазначені положення визначають органи, відповідальні за здійснення контролю щодо окремих категорій товарів, що відповідає загальному підходу Регламенту. Водночас вони не відображають основних вимог статті 16 Регламенту до планування та проведення перевірок.

Таким чином, положення статей 8 і 9 проєкту Закону *частково узгоджуються* зі статтею 16 Регламенту (ЄС) 2023/1115 та потребують доповнення вимогами щодо ризик-орієнтованого планування, критеріїв відбору суб'єктів для перевірки, мінімального рівня охоплення перевітками та документування їх результатів.

Щодо розділу III. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УПОВНОВАЖЕНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ У СФЕРІ ОБІГУ ТОВАРІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗНЕЛІСНЕННЯМ ТА/АБО ДЕГРАДАЦІЄЮ ЛІСІВ

1. Відповідно до статті 4 Регламенту (ЄС) 2023/1115 оператор, який отримав нову інформацію, у тому числі обґрунтоване занепокоєння, що вказує на ризик невідповідності продукту, який він увів в обіг, зобов'язаний негайно повідомити:

- компетентні органи держав-членів, у яких продукт був уведений в обіг;
- наступних операторів і трейдерів, яким такий продукт був поставлений;
- у разі експорту – компетентний орган держави-члена, що є країною виробництва.

Стаття 5 Регламенту (ЄС) 2023/1115 встановлює аналогічний обов'язок для наступних операторів і трейдерів, які отримали або виявили нову інформацію про ризик невідповідності продукту.

Стаття 10 проєкту Закону передбачає, що оператори, наступні оператори та трейдери повинні протягом трьох днів повідомити орган державного нагляду (контролю) про виявлені факти невідповідності та одночасно застосувати заходи з усунення невідповідності.

Запровадження обов'язку повідомляти контролюючий орган відповідає загальному підходу Регламенту. Водночас проєкт Закону:

- встановлює триденний строк замість вимоги повідомити негайно;
- не передбачає обов'язку повідомляти інших учасників ланцюга постачання, яким відповідний товар був переданий;
- пов'язує повідомлення з уже встановленим «фактом невідповідності», тоді як Регламент (ЄС) 2023/1115 вимагає реагування також на інформацію, яка лише вказує на ризик невідповідності.

З огляду на зазначене відповідні положення статті 10 проєкту Закону частково узгоджуються зі статтями 4 та 5 Регламенту (ЄС) 2023/1115.

Щодо розділу IV. ОСОБЛИВОСТІ ОБІГУ ТОВАРІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗНЕЛІСНЕННЯМ ТА/АБО ДЕГРАДАЦІЄЮ ЛІСІВ

1. Частиною другою статті 12 проєкту Закону передбачено, що оцінка ризику не проводиться, а спрощена заява про належну перевірку подається оператором, який належить до мікро- або малих підприємств, або щодо товарів, які походять із країни чи регіону з низьким ризиком.

Зазначене положення не враховує відмінності між двома окремими режимами, передбаченими Регламентом (ЄС) 2023/1115.

Відповідно до пункту 15а статті 2 Регламенту (ЄС) 2023/1115 мікро- або малим первинним оператором є оператор, який є фізичною особою, мікро- або малим підприємством, заснованим у країні, віднесеній відповідно до статті 29 Регламенту до категорії низького ризику, та вводить в обіг або експортує відповідні продукти, вироблені з товарів, які він сам виростив, заготовив, одержав або виробив на відповідних земельних ділянках, а щодо великої рогатої худоби – на відповідних потужностях у такій країні.

Згідно зі статтею 4а Регламенту такий оператор до введення відповідних продуктів в обіг або їх експорту подає до інформаційної системи разову спрощену декларацію, що містить інформацію, визначену додатком III до Регламенту.

Перелік країн із низьким та високим рівнем ризику встановлено Виконавчим регламентом Комісії (ЄС) 2025/1093. Відповідно до статті 1 цього Виконавчого регламенту країни з низьким і високим ризиком визначені у додатку до нього, а для всіх країн, не включених до такого додатка, зберігається стандартний рівень ризику. *Україну включено до переліку країн із низьким рівнем ризику.*

Окремо стаття 13 Регламенту (ЄС) 2023/1115 передбачає спрощену належну перевірку щодо відповідних товарів і продуктів, вироблених у країнах або їх частинах, віднесених до категорії низького ризику. За такого режиму оператор не зобов'язаний проводити оцінку ризику відповідно до статті 10 та застосовувати заходи зі зниження ризику відповідно до статті 11, однак повинен зібрати інформацію, передбачену статтею 9 Регламенту.

Крім того, перед застосуванням спрощеної належної перевірки оператор повинен оцінити складність відповідного ланцюга постачання, ризик обходу вимог Регламенту та ризик змішування продукції з товарами невідомого походження або з продукцією, виробленою у країнах чи їх частинах зі стандартним або високим рівнем ризику. Якщо оператору стає відомою інформація або обґрунтоване занепокоєння, що свідчить про ризик невідповідності, він зобов'язаний виконати всі вимоги статей 10 і 11 Регламенту.

При цьому оператор, який застосовує спрощену належну перевірку у зв'язку з походженням продукції з країни низького ризику, подає заяву про належну перевірку відповідно до статті 4 Регламенту. Одноразова спрощена декларація,

передбачена статтею 4а, застосовується лише до мікро- або малих первинних операторів, які відповідають критеріям пункту 15а статті 2 Регламенту.

Таким чином, частина друга статті 12 проєкту Закону *частково узгоджується* зі статтями 2, 4, 4а та 13 Регламенту (ЄС) 2023/1115 і Виконавчим регламентом Комісії (ЄС) 2025/1093.

2. Відповідно до статті 10 Регламенту (ЄС) 2023/1115 під час оцінки ризику враховуються, зокрема, рівень ризику країни або регіону походження, поширеність знеліснення та деградації лісів, ситуація з корупцією і дотриманням прав людини, права корінних народів, складність ланцюга постачання, ризик змішування товарів та інша інформація про можливу невідповідність.

Частина третя статті 15 проєкту Закону передбачає подібні критерії оцінки ризику та в цілому узгоджується зі статтею 10 Регламенту.

Водночас частина четверта статті 15 проєкту Закону встановлює три рівні ризику: відсутній, низький і високий. Натомість Регламент (ЄС) 2023/1115 застосовує інший критерій: за результатами оцінки оператор повинен встановити, чи існує ризик або лише незначний ризик (a negligible risk³) невідповідності. Якщо ризик не є незначним, продукт не може бути введений в обіг або експортований до застосування достатніх заходів зі зниження ризику.

3. Проєкт Закону передбачає подання спрощеної заяви щодо окремої партії товару та включає до неї відомості, подібні до відомостей звичайної заяви про належну перевірку.

Водночас згідно зі статтею 4а та додатком III до Регламенту (ЄС) 2023/1115 спрощена декларація мікро- або малого первинного оператора є разовою. Вона включає, зокрема:

- дані оператора;
- код і опис продукції;
- орієнтовну річну кількість продукції;
- країну виробництва;
- геолокацію або поштову адресу земельних ділянок чи потужності;
- підтвердження того, що оператор відповідає умовам застосування спрощеного режиму.

Таким чином, передбачена статтями 17–19 проєкту Закону спрощена заява щодо кожної партії товару *не відповідає повною мірою* моделі разової спрощеної декларації, запровадженій Регламентом (ЄС) 2023/1115.

Щодо розділу V «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ У СФЕРІ ОБІГУ ТОВАРІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗНЕЛІСНЕННЯМ ТА/АБО ДЕГРАДАЦІЄЮ ЛІСІВ»

Відповідно до частини першої статті 25 Регламенту (ЄС) 2023/1115 держави-члени встановлюють правила щодо санкцій, які застосовуються за

³ 'negligible risk' means the level of risk that applies to relevant commodities and relevant products, where, on the basis of a full assessment of product-specific and general information, and, where necessary, of the application of the appropriate mitigation measures, those commodities or products show no cause for concern as being not in compliance with Article 3, point (a) or (b)

порушення вимог Регламенту операторами, наступними операторами та трейдерами, і вживають усіх необхідних заходів для забезпечення застосування таких санкцій.

Статтею 25 проєкту Закону встановлюється відповідальність операторів, наступних операторів і трейдерів, за які передбачається накладення штрафів на юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців.

Таким чином, встановлення проєктом Закону відповідальності операторів, наступних операторів і трейдерів та застосування до них фінансових санкцій відповідає загальному підходу статті 25 Регламенту (ЄС) 2023/1115.

Водночас перелік санкцій, передбачений статтею 25 проєкту Закону, є значно вузьчим за перелік, передбачений частиною другою статті 25 Регламенту (ЄС) 2023/1115, а саме: проєкт Закону не передбачає конфіскації відповідних продуктів і доходів, отриманих від операцій із ними, тимчасового виключення з процедур публічних закупівель та доступу до публічного фінансування, тимчасової заборони введення продуктів в обіг, їх надання на ринку або експорту, а також тимчасової заборони застосування спрощеної належної перевірки у разі серйозних чи повторних порушень.

Також Регламент (ЄС) 2023/1115 вимагає, щоб штрафи були ефективними, пропорційними і стримувальними, а їх максимальний розмір для юридичних осіб становив щонайменше 4 відсотки загального річного обороту в Союзі.

Щодо внесення змін до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з реалізацією та експортом деревини»

1. Проєктом Закону пропонується викласти статтю 2 у новій редакції, відповідно до якої вивезення за межі митної території України деревини та виробів з деревини рідкісних видів дерев забороняється.

Відповідно до статті 35 Угоди про асоціацію Сторони не повинні запроваджувати або зберігати заборони чи обмеження на експорт товарів на територію іншої Сторони. Водночас стаття 36 Угоди передбачає можливість застосування загальних винятків, установлених статтею XX ГАТТ 1994, зокрема пунктом (b), який допускає заходи, необхідні для захисту життя або здоров'я людей, тварин чи рослин.

Арбітражна група у рішенні від 11 грудня 2020 року встановила, що заборона експорту лісоматеріалів і пиломатеріалів десяти цінних та рідкісних порід дерев, запроваджена у 2005 році, могла бути частково виправдана відповідно до статті 36 Угоди про асоціацію у поєднанні зі статтею XX(b) ГАТТ 1994 як захід, спрямований на захист життя або здоров'я рослин. Водночас загальну заборону експорту всієї необробленої деревини, запроваджену у 2015 році, було визнано несумісною зі статтею 35 Угоди та такою, що не може бути виправдана відповідними винятками⁴.

Запропонована законопроєктом норма має природоохоронну спрямованість, оскільки передбачає заборону експорту деревини та виробів з

⁴ <https://circabc.europa.eu/rest/download/89749bde-3615-413c-8834-0110021e6522>

деревини саме рідкісних видів дерев. Водночас вона відрізняється від норми, яку оцінювала Арбітражна група, не лише способом визначення рідкісних видів дерев, а й обсягом товарів, на які поширюватиметься заборона. Чинна редакція стосується лісоматеріалів і пиломатеріалів конкретно визначених порід, тоді як запропонована норма охоплює ширші категорії – «деревину» та «вироби з деревини».

Крім того, сама належність виду дерева до рідкісних не є достатньою для автоматичного обґрунтування будь-якої за обсягом експортної заборони відповідно до статті XX(b) ГАТТ 1994. Має бути підтверджено зв'язок між експортом охоплених товарів та загрозою збереженню відповідних видів, а також те, що заборона сприяє їх охороні та не є більш обмежувальною для торгівлі, ніж це необхідно для досягнення зазначеної мети.

Таким чином, запропонована заборона експорту деревини та виробів з деревини рідкісних видів дерев має природоохоронну мету та потенційно може бути обґрунтована відповідно до статті 36 Угоди про асоціацію у поєднанні зі статтею XX(b) ГАТТ 1994. Водночас для висновку про її відповідність зазначеним нормам необхідно чітко визначити перелік охоплених видів і товарів, обґрунтувати необхідність та пропорційність заборони, а також забезпечити її недискримінаційне застосування.

2. Проектом Закону пропонується викласти у новій редакції статтю 3 Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з реалізацією та експортом деревини», передбачивши видачу сертифіката про походження деревини та виробів з деревини на кожну експортну партію.

Запровадження електронного сертифіката походження деревини, його формування на підставі документів про заготівлю, придбання і транспортування деревини, а також забезпечення електронної взаємодії з митними органами може сприяти простежуваності відповідних товарів та перевірці законності їх походження. Такий підхід загалом відповідає цілям Регламенту (ЄС) 2023/1115 щодо забезпечення простежуваності ланцюга постачання і доступності інформації про відповідні продукти.

Водночас сертифікат про походження деревини за своєю правовою природою не є тотожним заяві про належну перевірку, передбаченій Регламентом (ЄС) 2023/1115.

Відповідно до статті 3 Регламенту (ЄС) 2023/1115 відповідні товари та продукти можуть вводитися в обіг, надаватися на ринку або експортуватися лише за умови, що вони:

не пов'язані зі знелісненням;

вироблені відповідно до законодавства країни виробництва;

охоплені заявою про належну перевірку або, у випадках, передбачених Регламентом, спрощеною декларацією.

Отже, підтвердження факту законного придбання чи заготівлі деревини є лише одним з елементів відповідності товару вимогам Регламенту (ЄС) 2023/1115 і не охоплює автоматично критерій відсутності знеліснення, усі

вимоги законодавства країни виробництва та обов'язок проведення належної перевірки.

Також варто наголосити, що положення частини 1 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону, відповідно до якого статті 17–25 проекту Закону набирають чинності лише з 1 січня 2030 року, не відповідає строку імплементації Регламенту (ЄС) 2023/1115, визначеному Національною програмою адаптації та переговорною позицією України за Кластером 4 «Зелений порядок денний та стале з'єднання». Відстрочення набрання чинності положеннями проекту Закону, що транспонують ключові вимоги Регламенту (ЄС) 2023/1115, має бути попередньо узгоджене з Європейською Комісією.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу

Проект Закону спрямований на виконання пункту Плану України та Національної програми адаптації та **в цілому не суперечить** праву Європейського Союзу, але проект Закону **потребує доопрацювання** з метою врахування висловлених зауважень, а також **погодження з Європейською Комісією** через Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України.

Голова Комітету

І. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

ВИСНОВОК

**щодо проєкту Закону про внесення зміни до Закону України
"Про розвиток та державну підтримку малого і середнього
підприємництва в Україні" щодо розвитку соціального підприємництва**
(реєстр. № 14156 від 27.10.2025, н.д. Санченко О.В., Вінтоняк О.В.,
Любота Д.В., Мезенцева-Федоренко М.С. та інші)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту.

Законопроєкт, як зазначено в пояснювальній записці до нього, розроблено з метою створення правових основ для розвитку соціального підприємництва в Україні через законодавче визначення цього поняття та забезпечення рівного доступу соціальних підприємств до всіх форм державної підтримки, які передбачені для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

2. Належність законопроєкту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України в сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу.

Предмет правового регулювання законопроєкту охоплюється положеннями Глави 10 «Конкуренція» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», Глави 10 «Політика у сфері промисловості та підприємництва» та Глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію).

Правовідносини, які є предметом правового регулювання законопроєкту, в Європейському Союзі регулюються:

– *Рекомендацією Європейської Комісії № 2003/361/ЄС від 6 травня 2003 року про визначення мікро-, малих та середніх підприємств* (Official Journal L 124, 20.5.2003, р.36–41) (далі – Рекомендація Комісії 2003/361);

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол № 268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

– Рекомендацією Ради ЄС № C/2023/1344 від 27 листопада 2023 року щодо розробки рамкових умов соціальної економіки (Official Journal C, C/2023/1344, 29.11.2023).

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України в сфері європейської інтеграції та праву ЄС.

За результатами правового аналізу проекту Закону щодо його відповідності *acquis* ЄС та Угоді про асоціацію слід зазначити таке.

1. Законопроект вводить визначення суб'єктів соціального підприємництва як суб'єктів малого і середнього підприємництва, що здійснюють підприємницьку діяльність, основною метою якої є досягнення конкретних суспільно корисних матеріальних або нематеріальних результатів, спрямованих на вирішення соціальних проблем та/або задоволення соціальних потреб окремих категорій осіб чи груп населення та з метою одержання прибутку.

Відповідно до положень *статті 378 Угоди про асоціацію* Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покрощують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП). Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практики в цих сферах.

Із цією метою Сторони, зокрема, співробітничать для впровадження стратегій розвитку МСП, що ґрунтується на принципах Європейської хартії малих підприємств, та проведення моніторингу процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Таке співробітництво також передбачає особливу увагу до мікропідприємств та підприємств ремісницького типу, які є надзвичайно важливим елементом економіки України та ЄС.

Згідно з положеннями *статті 419 Угоди про асоціацію* Сторони посилюють діалог та співробітництво, зокрема, щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального захисту, соціального залучення та недискримінації.

Співробітництво у цих сферах, згідно зі *статтею 420 Угоди про асоціацію*, передбачає досягнення, зокрема, таких цілей як: покращення якості людського життя; збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці; сприяння створенню на ринку праці таких умов, які б поєднували

гнучкість та захищеність; стимулювання розвитку ринків праці, що сприяють залученню малозабезпечених осіб; посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту; скорочення бідності та посилення соціальної єдності.

В преамбулі Європейської хартії малих підприємств зазначено, що малі підприємства повинні розглядатись як одна з основних рушійних сил інновацій, зайнятості, а також соціальної та локальної інтеграції до Європи. Із цієї причини потрібно створити найсприятливіше середовище для малого бізнесу та підприємництва.

Пунктами 1 та 2 статті 15 Хартії основоположних прав Європейського Союзу встановлено, що кожна людина має право на працю та вільний вибір роботи. Кожний громадянин Союзу має свободу шукати роботу, працювати та користуватися правом засновувати суб'єкт підприємницької діяльності та надавати послуги у будь-якій державі-члені.

Положеннями статті 31 Хартії передбачено, що кожен робітник має право на умови праці, які поважають його здоров'я, безпеку та гідність.

Більшість соціальних підприємств займаються працевлаштуванням соціально незахищених верств населення, генеруванням фінансів для соціальної діяльності, для реінвестування у власну діяльність. Крім того, у своїй діяльності вони приділяють велику увагу залученню молоді, вирішенню гендерних питань тощо.

Спираючись на положення статті 1 Європейської соціальної хартії, Сторони засвідчують відданість спільній меті — формуванню середовища, у якому кожна людина має змогу вільно обирати професійну діяльність та працювати за справедливих умов. Заради досягнення цієї мети Сторони консолідують зусилля для підтримання максимальної зайнятості та надійного захисту трудових прав громадян на національному й міжнародному рівнях.

З огляду на зазначене, положення законопроекту в цій частині не суперечать вищезгаданим статтям Угоди про асоціацію, положенням Європейської хартії малих підприємств, Хартії основоположних прав Європейського Союзу та Європейської соціальної хартії.

II. Законопроект пропонує критерії визначення суб'єктів малого та середнього підприємництва (зміни до статті 1 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»).

В розділі 20 «Підприємництво та промислова політика» Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЕС) зазначено, що «політика у сферах підприємництва та промисловості є ключовою складовою економічного розвитку ЕС. У межах внутрішнього ринку

ЄС ця політика спрямована на формування сприятливого середовища для бізнесу, стимулювання інновацій, залучення інвестицій та підвищення продуктивності промисловості, особливо малих і середніх підприємств (МСП), які становлять основу європейської економіки.

Для України ця сфера є однією з основних у процесі євроінтеграції та відновлення економіки, де адаптація законодавства до права Європейського Союзу (acquis ЄС) сприятиме створенню передумов для повноцінної інтеграції у внутрішній ринок, розширенню доступу українських підприємств до програм підтримки ЄС, залученню інвестицій, модернізації виробництва та прискоренню структурної трансформації економіки на засадах цифровізації, сталості та інноваційності. <...>

Разом із тим, чинна система визначення МСП потребує подальшої адаптації до вимог Рекомендації Комісії 2003/361. Зокрема, у законодавстві наразі відсутні визначення типів підприємств (автономні, партнерські, пов'язані), відсутній альтернативний критерій (баланс підприємства) та не виключено державні підприємства із категорії МСП, що може створювати розбіжності у практичному застосуванні».

Відповідно до статті 2 Додатку I до Рекомендацій, підприємства класифікуються за трьома ключовими параметрами: чисельність працівників; річний дохід, річна балансова вартість активів (balance sheet total). Так, до категорії мікро-, малих та середніх підприємств відносять підприємства, які мають менше 250 працівників та річний дохід яких не перевищує 50 млн євро, та/або річна балансова вартість активів таких підприємств не перевищує 43 млн євро. При цьому, до мікропідприємств належать підприємства з чисельністю до 10 осіб і річним доходом та/або річною балансовою вартістю до 2 млн євро; а до малих підприємств – до 50 осіб і річним доходом та/або річною балансовою вартістю до 10 млн євро.

Положеннями статті 1 проєкту Закону зберігаються та уточнюються ці критерії у національному законодавстві, забезпечуючи у цілому узгодженість з європейською моделлю класифікації МСП. У проєкті Закону система поділу підприємств на мікро-, малі та середні ґрунтується на таких показниках як чисельність працівників та розмір річного доходу.

Разом з цим слід зазначити, що на сьогодні критерії віднесення суб'єктів господарювання до суб'єктів мікропідприємництва, малого, середнього та великого підприємництва також визначені частиною четвертою статті 2 Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб».

З метою запобігання дублюванню положень різних законодавчих актів та забезпечення однозначності трактування норм законодавства у сфері малого і середнього підприємництва було б доцільно виключити критерії віднесення суб'єктів господарювання до суб'єктів малого підприємництва, в тому числі мікропідприємництва, та середнього підприємництва з частини першої статті 1 Закону про МСП у запропонованій проєктом Закону редакції.

III. Законопроект поширює на суб'єктів соціального підприємництва всі види державної підтримки, які передбачені для суб'єктів малого і середнього підприємництва (зміни до частини другої статті 16 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»).

Запропоновані законопроектом види державної підтримки соціального підприємництва, зокрема:

- часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів малого і середнього підприємництва, в тому числі соціального;
- надання гарантій та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва, в тому числі соціального;
- компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва, в тому числі соціального, та великими підприємствами.

Відповідно до положень *статті 262 Угоди про асоціацію*, будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу з використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, в якій вона може впливати на торгівлю між Сторонами.

Разом з цим, може вважатися сумісним з належним виконанням цієї Угоди допомога для сприяння розвитку певної економічної діяльності або певних економічних сфер, якщо така допомога не має несприятливого впливу на умови торгівлі всупереч інтересам Сторін.

З метою дотримання положень Угоди про асоціацію державна допомога в Україні має надаватися з урахуванням правил її надання та, відповідно, вимог законодавства у сфері державної допомоги, зокрема, відповідати умовам допустимості, у тому числі *acquis* Європейського Союзу.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» Антимонопольний комітет України є уповноваженим органом у сфері визначення належності до державної допомоги заходів з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів,

оцінювання допустимості державної допомоги для конкуренції, що відповідає зобов'язанням України відповідно до Угоди про асоціацію.

На запит Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу Антимонопольний комітет України надав свій експертний висновок до цього законопроекту.

В згаданому висновку зазначено, що запропоновані законопроектом зміни, які визначають правові та економічні засади реалізації державної політики у сфері розвитку та підтримки МСП та безпосередньо регулюють умови надання такої підтримки, зокрема, за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, мають здійснюватися з урахуванням вимог Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Також в цьому висновку зазначено, що «частина перша статті 6 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», який прийнято на виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема за Угодою про асоціацію, визначає цілі, для досягнення яких державна допомога може бути визнана допустимою, які узгоджуються з вищезгаданими положеннями Угоди про асоціацію. Отже, передбачення у Законі нової цілі, відповідно до якої державна допомога може бути визнана допустимою, а саме «сприяння розвитку соціального підприємництва» може створювати правову невизначеність при застосуванні законодавства у сфері державної допомоги. Разом з тим, положеннями *статті 262 Угоди про асоціацію* не передбачено виокремлення самостійної цілі «сприяння розвитку соціального підприємництва». Відтак запровадження такої окремої цілі на рівні згаданого закону не узгоджується з положеннями Угоди про асоціацію та виходить за межі підходів, закріплених у праві Європейського Союзу у сфері державної допомоги. Водночас державна допомога суб'єктам господарювання для сприяння розвитку соціального підприємництва може надаватися в межах цілей, вже передбачених статтею 6 Закону, та відповідних критеріїв допустимості державної допомоги без запровадження нової окремої цілі на законодавчому рівні».

У зв'язку з наведеним, пропонується зміни до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» виключити.

Водночас, необхідно зазначити, що у рамках реалізації Плану дій щодо соціальної економіки, 13 червня 2023 року Європейська Комісія ухвалила пропозицію щодо рекомендації Ради щодо розробки рамкових умов для соціальної економіки. Рекомендацію C/2023/1344 було ухвалено Радою ЄС 27 листопада 2023 року.

Рекомендація спрямована на покращення доступу до ринку праці та соціальної інтеграції шляхом підтримки держав-членів в інтеграції соціальної економіки в їхню політику та створення підтримуючих заходів і сприятливого

середовища для суб'єктів соціальної економіки. Підтримуючи соціальну економіку, Рекомендація також має на меті стимулювати соціальні інновації, сталий економічний та промисловий розвиток, а також сприяти територіальній згуртованості в державах-членах.

Рекомендація містить пропозиції для держав-членів щодо адаптації державної політики та правових рамок для підтримки дій соціальної економіки, особливо в районах, де вона менш розвинена, та адаптації адміністративних та інституційних структур для підтримки суб'єктів соціальної економіки та взаємодії із зацікавленими сторонами соціальної економіки (зокрема, пункти 14 «Доступ до державних та приватних фондів» та 18 «Державна допомога»).

Суб'єкти соціальної економіки прагнуть досягти соціальних та екологічних цілей, а не лише отримати прибуток, тому доступ до фінансування для них зазвичай складніший, ніж для інших підприємств. Державам-членам рекомендується сприяти їхньому доступу до державного та приватного фінансування, зокрема шляхом оптимального використання коштів ЄС.

Згідно з Рекомендацією, покращений доступ до ринків та державних закупівель, ефективне використання правил державної допомоги та сприятлива система оподаткування є однаково важливими для розвитку соціальної економіки.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

Проект Закону за метою **не суперечить** Угоді про асоціацію та праву Європейського Союзу, **але потребує доопрацювання** у зв'язку із зазначеними зауваженнями та опрацювання висновку Антимонопольного комітету України з метою врахування зауважень щодо державної допомоги і оцінки її допустимості.

Голова Комітету

І.О. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

ВИСНОВОК

щодо проєкту Закону «Про ринок лісоматеріалів необроблених та деревини паливної»

(реєстр. № 15389 від 08.07.2026, н. д. Кицак Б. В.)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту

Метою законопроєкту є комплексне врегулювання відносин між державними інституціями та суб'єктами господарювання на ринку деревини, пов'язаних з купівлею-продажем деревини, а також визначення правових, економічних та організаційних засад функціонування ринку деревини, що сприятиме розвитку цього ринку і забезпеченню інтересів усіх його учасників.

Положення законопроєкту спрямовані на досягнення балансу інтересів учасників ринку деревини, розвиток ринкових відносин у лісопромисловому комплексі з метою забезпечення деревиною вітчизняних суб'єктів господарювання та побутових споживачів на принципах добросовісної конкуренції та сталого використання лісових ресурсів.

Законопроєкт припиняє практику за якою постійні лісокористувачі укладали прямі договори купівлі-продажу деревини, маніпулюючи їх положеннями, що було суттєвим корупціогенним фактором.

Законопроєктом пропонується зокрема:

- чітко розмежувати функції та відповідальність державних інституцій щодо регулювання питань пов'язаних із діяльністю суб'єктів господарювання на ринку деревини;
- створення Уповноваженого державного органу, який буде займатись питаннями функціонування ринку деревини;
- запровадження окремого кластеру малих деревообробників та створення окремої процедури біржових торгів із купівлі деревини для малих деревообробників;
- запровадити обов'язковість подання та публічність інформації щодо обсягів, ціни продажу та покупців деревини та виробів з неї, як важливого природного ресурсу, що знаходиться у власності народу України;
- зробити публічною інформацію про продаж деревини та виробів з неї та надати до неї доступ усім учасникам ринку, що забезпечить рівні конкурентні умови для доступу всіх покупців до деревини;
- встановити умови для повної реалізації заготовленої деревини для усіх учасників ринку деревини та створення на основі неї товарів з високою доданою вартістю;

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол № 268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

- передбачити відповідальність усіх учасників ринку за порушення, вчинені неправомірні дії або маніпуляції на ринку деревини, які призвели до спотворення конкуренції та дисбалансу на ринку деревини;

- передбачено створення Комісії для розгляду скарг щодо торгів деревиною як інструменту захисту учасників ринку та урегулювання спірних питань, які виникають під час функціонування ринку деревини.

2. Належність законопроекту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу

Предмет правового регулювання законопроекту охоплюється міжнародно-правовими зобов'язаннями України у сфері європейської інтеграції, передбаченими Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), зокрема:

статтею 35 Глави 1 «Національний режим та доступ товарів на ринки» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею»;

статтею 294 Глави 13 «Торгівля та сталий розвиток» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», якою передбачено, що для сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами Сторони зобов'язуються працювати разом для покращення правозастосування та управління в лісовій галузі та сприяти торгівлі легальною і сталою лісовою продукцією;

статтями 360-361 Глави 6 «Навколишнє середовище» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво», зокрема щодо розсудливого та раціонального використання природних ресурсів;

статтями 143 та 472 Розділу IV та Розділу VII Угоди про асоціацію щодо винятків, пов'язаних із безпекою;

а також актами права ЄС:

Регламентом (ЄС) 995/2010 Європейського Парламенту і Ради від 20 жовтня 2010 року, що встановлює зобов'язання операторів, які розміщують на ринку деревину та вироби з деревини (Регламент ЄС щодо деревини);

Регламентом (ЄС) 2023/1115 Європейського Парламенту і Ради від 31 травня 2023 року про розміщення на ринку Союзу та експорт із Союзу певної сировини та товарів, пов'язаних зі знелісненням та погіршенням стану лісів (EUDR);

Регламентом (ЄС) 910/2014 (eIDAS) від 23 липня 2014 року про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС;

Директивою (ЄС) 2022/2555 від 14 грудня 2022 року про заходи щодо забезпечення високого загального рівня кібербезпеки в Союзі, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 910/2014 та Директиви (ЄС) 2018/1972 та скасовує Директиву (ЄС) 2016/1148 (NIS 2);

Регламентом (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних та про вільний рух таких даних, що скасовує Директиву 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних).

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву ЄС

Законодавство ЄС врегульовує управління лісовими ресурсами та лісовим господарством, при цьому ці питання також відносяться до національних юрисдикцій держав-членів ЄС.

Згідно із статтею 294 Угоди про асоціацію, Сторони мають сприяти сталому управлінню лісовими ресурсами та зобов'язуються працювати разом для покращення правозастосування та управління в лісовій галузі та сприяти торгівлі легальною і сталою лісовою продукцією.

Зокрема, положення законопроекту охоплюються Регламентом № 995/2010, який формально скасовується з 30 грудня 2026 року, але залишається чинним до 31 грудня 2029 року для деревини та деревної продукції, виробленої до 29 червня 2023 року та введеної в обіг з 30 грудня 2026 року, а також Регламентом № 2023/1115 (EUDR), застосування якого Регламентом № 2025/2650 відтерміноване до 30 грудня 2026 року для великих і середніх операторів та трейдерів (а також для мікро- і малих операторів щодо деревини) та до 30 червня 2027 року для інших мікро- і малих підприємств.

Окремо зазначаємо, що законопроект здійснює правове регулювання лісоматеріалів необроблених, деревини паливної, натомість Регламент № 2023/1115 здійснює правове регулювання більш ширшої категорії, що впливають на знеліснення та деградацію лісів.

Відповідно до пункту 2 «Огляд поточного стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС)» Розділу 27 «Довкілля та зміна клімату» Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС), затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 01.04.2026 № 438, зазначено, що *Україна має низький рівень узгодженості* щодо Регламенту № 995/2010/ЄС, Регламенту № 2023/1115 та Регламенту Ради 2173/2005/ЄС від 20 грудня 2005 р. про встановлення схеми ліцензування FLEGT для імпорту деревини до Європейського Співтовариства (Регламент ЄС щодо лісового господарства).

Наразі створена і працює цифрова система простежуваності ланцюгів постачання деревини. Внесено зміни до постанови від 4 грудня 2019 р. № 1142 про затвердження Порядку проведення моніторингу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених і контролю за неперевищенням обсягу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених (Офіційний вісник України, 2020 р., № 4, ст. 200). Законодавство України встановлює обов'язкову вимогу щодо використання Електронної системи обліку деревини (ETAS) усіма 100 відсотками лісокористувачами без винятку. Сертифікати походження деревини регулюють експортні операції. Державне агентство лісових ресурсів України розробляє наступну версію ETAS, що дозволить її застосування до деревообробки та посилить контроль за рухом деревини. *Плануються подальші кроки, включаючи прийняття Закону України про ринок деревини, визначення відповідного компетентного органу, підготовку операторів та трейдерів до дотримання критеріїв*

EUDR, розширення переліку товарів, на які видається сертифікат походження деревини. *Очікується скасування мораторію на експорт необробленої деревини.*

Статті 4-8 законопроекту, якими визначено Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства, Уповноважений державний орган та Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку як органи державного регулювання ринку деревної сировини узгоджуються з вимогою статті 14 Регламенту № 2023/1115 щодо призначення компетентного органу (органів), відповідального за контроль і забезпечення виконання положень Регламенту.

Водночас сукупність повноважень цих органів не відтворює переліку функцій статей 15-24 Регламенту. Відсутні: технічна допомога операторам (ст. 15); ризик-орієнтовані перевірки з кількісними цілями по кожному товару (ст. 16); повноваження вживати тимчасові заходи щодо призупинення чи вилучення товару (ст. 17, 23); відшкодування витрат на контроль (ст. 20); співпраця й обмін інформацією з компетентними органами держав-членів ЄС, митницею та Комісією (ст. 21); щорічна звітність перед Комісією (ст. 22); диференційовані коригувальні заходи для невідповідного продукту (ст. 24); а також вимога зберігати записи перевірок 10 років (ст. 16(14)-(15)).

Положення частини другої статті 15 законопроекту встановлює, що дія Закону не поширюється на купівлю-продаж (відчуження) лісоматеріалів необроблених та деревини паливної, які ввозяться на митну територію України в митному режимі імпорту. Це пряме виключення імпортованої деревини з-під дії всього регуляторного механізму закону (включно з електронним обліком і системою простежуваності), що не відповідає статті 26 Регламенту № 2023/1115, яка поширює контроль саме на товари, поміщені під митну процедуру випуску для вільного обігу, і покладає на компетентні органи обов'язок визначати перевірки на основі оцінки ризику незалежно від того, чи товар вироблений на території держави, чи ввезений.

Відповідно до частини першої статті 15 законопроекту вся деревина продається виключно на біржі. Водночас частина шоста статті 13 дозволяє допуск до торгів лише учасникам із Переліку деревообробників, якими згідно з пунктом 3 частини першої статті 1 можуть бути виключно резиденти України. Це позбавляє іноземних покупців можливості купувати деревину напряду, що створює дискримінаційні обмеження для експорту та суперечить статті 35 Угоди про асоціацію.

Частина п'ята статті 15 законопроекту резервує 10-30% обсягу товару виключно для малих деревообробників, виключаючи інших учасників ринку з участі в цьому сегменті торгів. Частина шоста передбачає для малих деревообробників проведення окремих біржових торгів. Встановлена преференційна квота, яка обмежує доступ до частини ринку виключно однією категорією учасників, потребує перевірки на предмет відповідності загальним принципам рівного доступу, вільної конкуренції та недискримінації, закладеним у праві ЄС.

Норми Розділу V законопроекту (зокрема статті 18, 21 та 23) доцільно узгодити з вимогами Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», який гармонізовано з Регламентом № 910/2014 (eIDAS). Це забезпечить, що технічна взаємодія суб'єктів господарювання з електронним обліком деревини, а

також формування первинних і товаросупровідних документів здійснюватимуться із застосуванням єдиних уніфікованих форматів та кваліфікованого електронного підпису (КЕП).

Стаття 18 законопроекту визначає, що електронний облік деревини має забезпечувати прозорість, документальне підтвердження обігу товару та підтвердження його походження. Порядок ведення такого обліку: методи обліку, довідники, присвоєння цифрових ідентифікаторів встановлює стаття 22 законопроекту. Однак жодна з них не передбачає аналога заяви про належну обачність/перевірку («due diligence»), яку відповідно до пункту 1 статті 33 Регламенту № 2023/1115 повинна містити інформаційна система, створена Комісією для реєстрації таких заяв, поданих операторами відповідно до статті 4(2) Регламенту.

Відповідно до положень статті 20 законопроекту, питання захисту інформації повністю делеговано на рівень підзаконних та внутрішніх актів Адміністратора. З огляду на значення Електронного обліку деревини як критичної цифрової інфраструктури регулювання цілого товарного ринку, такий підхід не відповідає вимогам Директиви (ЄС) 2022/2555 (NIS 2), оскільки законопроект не визначає на законодавчому рівні базових принципів управління кіберризиками, обов'язку та чітких строків інформування про кіберінциденти (протягом 24 годин), а також вимог до кібербезпеки при передачі функцій Адміністратора на аутсорсинг (частина п'ята статті 20).

Частина третя статті 22 законопроекту передбачає ведення довідника геолокацій земельних ділянок заготівлі лише як довідникового, а не як обов'язкового елемента кожної окремої операції, що не повною мірою відповідає вимогам підпункту «d» пункту 1 статті 9 Регламенту № 2023/1115 щодо прив'язки геолокації до кожної партії товару.

Згідно зі статтею 24 законопроекту (абзац четвертий частини другої), одним із «власників інформації» в електронному обліку деревини визначено «суб'єктів господарювання». Водночас регулюється доступ до інформації через професійну та комерційну таємницю, пов'язуючи всі дані з майновими правами «власників інформації» (ч. 2 ст. 24). При цьому в статті відсутній режим захисту персональних даних як окремої категорії інформації з обмеженим доступом. Такий підхід не відповідає вимогам Регламенту № 2016/679 (GDPR) та Закону України «Про захист персональних даних», оскільки в проекті не визначено контролера персональних даних ФОП, мету їх обробки та гарантії прав суб'єктів даних.

Щодо юридичної відповідальності у статті 27 законопроекту, частина друга встановлює конкретний і визначений розмір санкції (15 мінімальних заробітних плат) за подання недостовірних відомостей у заяві про включення до Переліку деревообробників. Однак ця сума є фіксованою й не диференціюється залежно від обсягу чи вартості порушення, тому лише частково відповідає вимозі пункту 2 статті 25 Регламенту № 2023/1115 (а також статті 19 Регламенту № 995/2010) про ефективність, пропорційність і стримуючий характер санкцій. Частини ж перша, четверта, п'ята, шоста і сьома цієї статті не містять параметрів санкцій, обмежуючись формулюванням «несуть відповідальність згідно із законом».

Законопроектом серед іншого пропонується обґрунтувати встановлення заборони експорту деревини паливної та лісоматеріалів необроблених (коди 4401 11 00 00 та 4403 УКТ ЗЕД) положеннями статей 143 «Винятки, пов'язані із безпекою» та 472 «Заходи, пов'язані із суттєвими інтересами безпеки» Угоди про асоціацію і статті XXI «Винятки з міркувань безпеки» Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947), які передбачають можливість застосування заходів, пов'язаних із захистом суттєвих інтересів безпеки держави. Водночас запропонована заборона поширюється не лише на період дії воєнного стану, а й на десять років після його припинення або скасування.

Відповідно до статті 35 Угоди про асоціацію жодна Сторона не повинна запроваджувати або зберігати в силі будь-які заборони чи обмеження або заходи еквівалентної дії щодо імпорту будь-якого товару іншої Сторони або експорту чи продажу для експорту будь-якого товару, призначеного для території іншої Сторони, за винятком випадків, передбачених в цій Угоді або відповідно до Статті XI ГАТТ 1994 та її приміток щодо тлумачення.

В цьому контексті важливо розуміти, що застосування безпекових винятків є обґрунтованим виключно під час дії воєнного стану. Водночас продовження заборони на 10 років у повоєнний період суперечить статті 35 Угоди про асоціацію та висновкам Заключного звіту Арбітражної групи від 11 грудня 2020 року у спорі між Україною та ЄС щодо обмежень експорту окремих видів деревини.

З огляду на наявність цього арбітражного прецеденту, збереження такої норми без проведення попередніх консультацій зі Стороною ЄС (відповідно до ст. XXII ГАТТ 1947) створить ризик нового міжнародного торговельного спору.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу

Законопроект у поточній редакції **не відповідає** положенням статті 35 Угоди про асоціацію та лише **частково відповідає** праву Європейського Союзу, а відтак потребує:

а) проведення додаткових консультацій зі Стороною ЄС та належного обґрунтування періоду застосування експортних обмежень після припинення або скасування правового режиму воєнного стану;

б) суттєвого доопрацювання;

в) погодження з Антимонопольним комітетом України.

Голова Комітету

І. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

ВИСНОВОК

щодо проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців, ветеранів та військовополонених, яких звільнено з полону, на належну медичну допомогу, реабілітацію, протезування»

(реєстр. № 13704-д від 14.11.2025, н. д. Третякова Г. М. та ін.)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту

Мета законопроєкту полягає у створенні цілісної системи правових та фінансових гарантій для військовослужбовців, ветеранів та осіб, звільнених з полону, яка забезпечить реальне, а не декларативне право на належне лікування, реабілітацію та протезування.

Законопроєкт спрямований на законодавче закріплення принципу повного державного фінансування лікування та реабілітації.

Реабілітаційні заходи мають продовжуватись у довготривалому реабілітаційному періоді для досягнення максимально можливого рівня функціональної незалежності та інтеграції в суспільство, визначеного висновком військово-лікарської комісії. Крім того, документ гарантує збереження всіх видів грошового забезпечення на період лікування, у тому числі за кордоном, що виключає ризики погіршення матеріального становища військових.

Проєктом Закону пропонується внести зміни до Законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю», «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», якими передбачається, зокрема:

повне збереження усіх видів грошового забезпечення військовослужбовців на час лікування та/або реабілітації, у тому числі під час перебування у закладах охорони здоров'я іноземних держав;

військовослужбовці, ветерани, особи звільнені з полону, а також іноземці та особи без громадянства, які проходять військову службу у Збройних Силах України, під час лікування та реабілітації у закладах охорони здоров'я та реабілітаційних закладах всіх форм власності та підпорядкування забезпечуються покращеним харчуванням;

лікування та реабілітація військовослужбовців, ветеранів, іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу у Збройних Силах України, а також

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол № 268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

звільнених з полону осіб, здійснюється на рівних умовах у повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету;

у разі потреби військовослужбовців, ветеранів та військовополонених, яких повернуто з полону, реабілітаційні заходи продовжуються у довготривалому реабілітаційному періоді;

військовослужбовці після завершення лікування та реабілітації перед поверненням до військової частини зобов'язані пройти медичний огляд військово-лікарською комісією з метою визначення придатності до військової служби;

забороняється направлення військовослужбовця після завершення лікування та реабілітації до військової частини без висновку військово-лікарської комісії щодо придатності до військової служби;

постанову військово-лікарської комісії щодо визначення ступеню придатності до військової служби військовослужбовцем може бути оскаржено в судовому порядку;

військовослужбовці, які отримали поранення чи травми внаслідок військових дій чи полону, особи з інвалідністю внаслідок війни забезпечуються високофункціональними протезами та/або ортезами, що відповідають діючому національному стандарту ДСТУ EN ISO 9999 «Засоби допоміжні – Класифікація та термінологія», за рахунок коштів державного бюджету, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

військовослужбовці, які отримали поранення чи травми внаслідок військових дій чи полону, особи з інвалідністю внаслідок війни не можуть бути обмежені у праві вибору протезу та/або ортезу, протезиста та суб'єкта господарювання, який надаватиме послуги з протезування та/або ортезування, відповідно до зроблених їм медичних призначень;

Прикінцевими положеннями до Закону передбачається, зокрема, доручити Кабінету Міністрів України створити Єдину інформаційну платформу для забезпечення прозорості постачання допоміжних засобів реабілітації та реалізації права особи на вільний вибір постачальника, що відповідає принципам відкритості та підзвітності у сфері соціальної політики;

розглянути питання створення постійно діючого органу щодо контролю якості протезування із залученням представників центральних органів виконавчої влади, громадських об'єднань осіб з інвалідністю та експертного середовища;

розробити та затвердити Державну цільову програму «Врятуй Кінцівку» на 2026 – 2030 роки, спрямовану на профілактику ампутацій та відновлення функцій кінцівок, фінансове забезпечення за якою здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету.

розглянути можливість встановлення позиттивного грошового утримання в розмірі середньої заробітної плати по Україні за попередній рік, що передує року одержання такого утримання, особам, які отримали ушкодження, що призвели до необоротної втрати (у тому числі ампутації) верхніх та/або нижніх кінцівок (їх частин), необоротної втрати іншого органу або повної стійкої втрати органом його функцій, що призвело до встановлення інвалідності 1 групи, внаслідок вибухових травм (поранення, контузії, каліцтва), одержаних під час безпосередньої участі у бойових діях при проведенні заходів, необхідних для забезпечення оборони України,

захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України.

Наразі законопроект готується до другого читання (03.12.2025 був прийнятий за основу в першому читанні із скороченим строком підготовки).

2. Належність законопроекту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу

За сферою правових відносин законопроект охоплюється положеннями Глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» та Главою 22 «Громадське здоров'я» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію).

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву ЄС

Відповідно до статті 419 Угоди про асоціацію, Сторони посилюють діалог та співробітництво щодо соціального захисту. Деталізуючи ці положення, стаття 420 Угоди передбачає, що таке співробітництво має на меті покращення якості людського життя, підвищення рівня соціального захисту, а також модернізацію відповідних систем у частині їхньої якості, доступності та фінансової стабільності.

Водночас у статті 426 Угоди про асоціацію закріплено розвиток співробітництва в галузі охорони здоров'я, що розглядається як фундаментальна передумова для гарантування безпеки, захисту здоров'я людини, а також забезпечення сталого розвитку та економічного зростання.

Ці євроінтеграційні орієнтири тісно корелюють із положеннями Конвенції про права осіб з інвалідністю, стаття 20 якої зобов'язує держави-учасниці вживати ефективних заходів для забезпечення індивідуальної мобільності осіб з інвалідністю з максимально можливим ступенем їхньої самостійності. Це досягається, зокрема, шляхом полегшення доступу до якісних засобів мобільності, пристроїв, допоміжних технологій та послуг помічників за доступною ціною.

Стаття 25 Конвенції гарантує особам з інвалідністю право на найбільш досяжний рівень здоров'я без дискримінації за ознакою інвалідності, вимагаючи від держав забезпечення такого ж набору, якості та рівня безоплатних або недорогих медичних послуг і програм, які надаються іншим громадянам.

Крім того, стаття 26 Конвенції покладає обов'язок організовувати, зміцнювати та розширювати комплексні абілітаційні й реабілітаційні послуги у сферах охорони здоров'я, зайнятості, освіти та соціального обслуговування для досягнення ними максимальної незалежності та повного залучення до всіх аспектів життя.

Згідно зі статтею 4 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), соціальна політика належить до сфери спільних повноважень Союзу та держав-членів. При цьому стаття 9 ДФЄС встановлює, що під час визначення та реалізації своїх політик Союз обов'язково враховує вимоги щодо сприяння високому

рівню зайнятості, гарантування належного соціального захисту, боротьби проти соціального виключання та забезпечення високого рівня захисту здоров'я людей.

У цьому контексті пункт 1 статті 168 ДФЄС уточнює, що діяльність Союзу спрямована на поліпшення охорони громадського здоров'я, запобігання фізичним та психічним розладам і усунення джерел небезпеки для здоров'я.

Стаття 36 Хартії основоположних прав Європейського Союзу закріплює визнання та повагу доступу до послуг загального економічного значення, передбачених національним законодавством і практиками, з метою сприяння соціальній та територіальній згуртованості Європейського Союзу.

Практичним втіленням цих міжнародних норм є запровадження повністю безоплатного державного лікування, довготривалої реабілітації та якісного протезування для військовослужбовців, ветеранів і звільнених з полону. Важливо, що ці гарантії рівною мірою поширюються і на іноземців та осіб без громадянства, які проходять службу в ЗСУ. Гарантоване забезпечення високофункціональними протезами за стандартом ДСТУ EN ISO 9999 та право вільного вибору протезиста перетворюють право на соціальний захист із формальної обіцянки на реальну допомогу у відновленні здоров'я та поверненні бійців до повноцінного життя.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу

Враховуючи зазначене, законопроект **не суперечить** міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, у тому числі праву Європейського Союзу (acquis ЄС).

Голова Комітету

І. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Климпуш-Цинцадзе Іванна Орестівна
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000EED52E0043BFDC00
Дійсний до: 16.12.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-20/10-2026/180724 від 30.07.2026

2301988

ВИСНОВОК
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до деяких Законів України щодо концесії
гідротехнічних споруд морських портів»
(реєстр. № 15077 від 12.03.2026, н.д. А. Драбовський та ін.)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту.

Метою прийняття проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо концесії гідротехнічних споруд морських портів» є:

- підвищення інвестиційної привабливості єдиних майнових комплексів державних підприємств портової галузі в процесі приватизації;
- розширення можливостей застосування механізмів державно-приватного партнерства;
- забезпечення ефективного утримання та експлуатації гідротехнічних споруд морських портів України за рахунок залучення інвестиційних коштів;
- збільшення надходжень до Державного бюджету України.

Законопроєктом пропонується внести зміни до Законів України «Про морські порти України» та «Про концесію», якими передбачається, що за визначених умов окремі гідротехнічні споруди морських портів, зокрема підхідні канали, операційні (внутрішні) акваторії та якірні стоянки, які відповідно до чинного законодавства належать до стратегічних об'єктів портової інфраструктури, у разі здійснення господарської діяльності на території морського порту єдиним суб'єктом господарювання – державним портовим оператором, а також після передачі єдиного майнового комплексу такого оператора у власність покупця в процесі приватизації, можуть втрачати статус стратегічних об'єктів. У такому випадку зазначені гідротехнічні споруди можуть передаватися покупцю в концесію без проведення концесійного конкурсу шляхом прямих переговорів та укладення концесійного договору.

Крім того, законопроєктом пропонується уточнити положення Закону України «Про морські порти України» щодо порядку передачі в оренду причалів у разі приватизації єдиного майнового комплексу державного підприємства – портового оператора морського порту. Зміни спрямовані на усунення законодавчої неузгодженості, оскільки чинна редакція пов'язує укладення договору оренди причалів із проведенням конкурсу з продажу єдиного майнового комплексу державного підприємства, хоча такий спосіб приватизації не передбачений чинним законодавством України.

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 р. (протокол №268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

2. Належність законопроекту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України в сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає зобов'язання щодо імплементації 10 актів законодавства Європейського Союзу (додаток XXXII до глави 7 «Транспорт» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС), які сприятимуть підвищенню рівня безпеки на автотранспорті, водних шляхах, створенню сприятливих умов праці, зниженню аварійності, підвищенню відповідальності учасників руху за дотриманням законодавства у сфері транспорту.

Предмет правового регулювання проекту акта регулюється актами законодавства ЄС, зокрема положеннями:

- Договір про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), зокрема статті 49, 56, 106–109.
- Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/23/ЄС від 26 лютого 2014 року про укладання договорів концесії.
- Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/24/ЄС від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі.
- Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/25/ЄС від 26 лютого 2014 року про закупівлі суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність у сферах водопостачання, енергетики, транспорту та поштових послуг.
- Регламент (ЄС) 2017/352 Європейського Парламенту та Ради від 15 лютого 2017 року про встановлення рамок надання портових послуг та загальних правил фінансової прозорості морських портів.
- Регламент (ЄС) 2024/1679 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року про керівні принципи розвитку транс'європейської транспортної мережі (TEN-T).
- Директива (ЄС) 2022/2557 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року про стійкість критичних суб'єктів (CER).
- Повідомлення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського економічно-соціального комітету та Комітету регіонів щодо державно-приватного партнерства та законодавства Співтовариства про державні закупівлі та концесії (COM(2005) 569 final).
- Повідомлення Комісії щодо поняття державної допомоги, як зазначено у статті 107(1) Договору про функціонування Європейського Союзу (2016/C 262/01).
- Звіт Європейської Комісії про оцінку функціонування Директиви 2014/23/ЄС (COM(2023) 460 final).
- Практика Суду Європейського Союзу щодо укладення концесійних договорів, принципів прозорості, недискримінації та рівного доступу до ринку.

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України в сфері європейської інтеграції та праву ЄС.

За результатами правового аналізу проекту Закону щодо його відповідності *acquis* ЄС та Угоді про асоціацію слід зазначити наступне.

Проект Закону № 15077 спрямований на розширення можливостей застосування механізму концесії у сфері морської портової інфраструктури шляхом запровадження можливості передачі у концесію окремих стратегічних об'єктів портової інфраструктури, зокрема підхідних каналів, операційних (внутрішніх) акваторій морських портів, якірних стоянок та технологічно пов'язаних причалів. Крім того, законопроектом пропонується запровадити спеціальний механізм визначення концесіонера без проведення відкритого концесійного конкурсу у випадках приватизації єдиного майнового комплексу державного портового оператора.

Законопроект спрямований на реалізацію механізму державно-приватного партнерства, передбачаючи залучення приватних інвестицій до розвитку портової інфраструктури, встановлюючи вимоги до інвестиційних проєктів, визначаючи умови укладення концесійних договорів та зберігаючи державну власність на стратегічні об'єкти портової інфраструктури, що загалом узгоджується із цілями Директиви 2014/23/ЄС щодо розвитку концесійних механізмів.

Разом з тим окремі положення законопроекту викликають суттєві застереження щодо їх відповідності Главі 8 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Директиві 2014/23/ЄС.

Відповідно до статей 149, 151 та 153 Угоди про асоціацію Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити імплементацію основних принципів права Європейського Союзу у сфері державних закупівель та концесій, зокрема принципів недискримінації, рівного ставлення, прозорості, пропорційності та забезпечення ефективної конкуренції. Використання переговорної процедури допускається лише у виняткових випадках за умови, що вона не призводить до спотворення конкуренції.

Аналогічні принципи закріплені у статтях 3 та 30 Директиви 2014/23/ЄС, які вимагають, щоб процедура визначення концесіонера забезпечувала рівне та недискримінаційне ставлення до всіх економічних операторів, прозорість процедури та недопущення створення переваг окремим учасникам ринку. При цьому навіть за відсутності деталізованих процедурних вимог Директива виходить із необхідності проведення відкритої процедури із попереднім оприлюдненням інформації про намір укласти концесійний договір.

Запропоновані законопроектом положення щодо укладення концесійного договору шляхом прямих переговорів із покупцем приватизованого єдиного майнового комплексу державного портового оператора фактично встановлюють виняток із загального правила проведення конкурентної процедури. При цьому запропоновані винятки не охоплюються підставами, передбаченими частиною четвертою статті 31 Директиви 2014/23/ЄС, оскільки не доведено наявності технічної неможливості проведення конкурсу, відсутності альтернативних економічних операторів чи існування виключних прав у розумінні права Європейського Союзу. Навпаки, запропонована модель обмежує коло потенційних учасників виключно покупцем приватизованого майнового комплексу або визначеним ним оператором, що не відповідає принципам відкритої конкуренції, рівного ставлення та недискримінації.

Крім того, викликає сумніви відповідність запропонованої моделі одному із ключових елементів концесії, визначених статтею 5 Директиви 2014/23/ЄС, а

саме передачі концесіонеру реального операційного ризику. Передача в концесію вже існуючих підхідних каналів, операційних акваторій та якірних стоянок, використання яких забезпечується обов'язковою сплатою встановлених портових зборів, може призвести до ситуації, коли концесіонер фактично отримує гарантоване джерело доходів без притаманного концесії підприємницького ризику. За відсутності значних інвестиційних зобов'язань щодо реконструкції, модернізації або розвитку відповідних об'єктів така модель може не відповідати визначенню концесії у розумінні статті 5 та пункту 18 преамбули Директиви 2014/23/ЄС.

У частині відповідності Регламенту (ЄС) 2017/352 законопроект загалом не суперечать його положенням, оскільки не змінюють статус державної власності на стратегічні об'єкти портової інфраструктури та зберігають за державою функції концесіодавця. Разом із тим законопроект не містить достатніх гарантій забезпечення відкритого, прозорого та недискримінаційного доступу інших портових операторів до відповідної портової інфраструктури після її передачі в концесію, що може негативно вплинути на конкурентне середовище у сфері надання портових послуг.

Запропоновані зміни також потребують додаткової оцінки з точки зору статті 107 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо державної допомоги. Встановлення спеціального порядку передачі стратегічних об'єктів у концесію виключно покупцю приватизованого єдиного майнового комплексу може містити ознаки селективної економічної переваги окремому суб'єкту господарювання. При цьому як нормативне регулювання, так і фактичні обставини можуть свідчити про адресний характер відповідної переваги, що потребує оцінки з позиції критеріїв державної допомоги, сформованих практикою Європейської Комісії та Суду Європейського Союзу.

Окремої уваги потребує питання відповідності положень законопроекту Директиві (ЄС) 2022/2557 про стійкість критичних суб'єктів (CER). Передача у концесію об'єктів критичної портової інфраструктури потребує чіткого визначення повноважень державних органів щодо здійснення нагляду, забезпечення безпеки судноплавства, захисту критичної інфраструктури та безперервності її функціонування. Наразі законопроект не містить достатніх гарантій реалізації зазначених вимог після передачі відповідних об'єктів приватному концесіонеру.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

Проект Закону **не відповідає** праву Європейського Союзу, потребує суттєвого **доопрацювання** з метою забезпечення конкурентності процедур, врахування вимог законодавства ЄС у сфері державної допомоги та захисту критичної інфраструктури.

ВИСНОВОК
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до деяких Законів України щодо концесії окремих
об'єктів портової інфраструктури»
(реєстр. № 15077-1 від 26.03.2026, н.д. В. Крейденко)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту.

Метою прийняття проєкту Закону є створення правових умов для забезпечення безперервного та належного функціонування приватизованих єдиних майнових комплексів державних підприємств – портових операторів у випадках, коли таке функціонування об'єктивно залежить від користування підхідними каналами, операційними (внутрішніми) акваторіями морських портів, якірними стоянками та іншими технологічно пов'язаними об'єктами портової інфраструктури.

Законопроєкт також спрямований на забезпечення балансу між інтересами держави, інвестора та інших користувачів портової інфраструктури, збереження державної власності на стратегічно важливі об'єкти, недопущення необґрунтованого обмеження конкуренції, а також створення правових передумов для залучення інвестицій у належне утримання, модернізацію та розвиток відповідних об'єктів портової інфраструктури.

2. Належність законопроєкту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України в сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає зобов'язання щодо імплементації 10 актів законодавства Європейського Союзу (додаток XXXII до глави 7 «Транспорт» розділу V “Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС), які сприятимуть підвищенню рівня безпеки на автотранспорті, водних шляхах, створенню сприятливих умов праці, зниженню аварійності, підвищенню відповідальності учасників руху за дотриманням законодавства у сфері транспорту.

Предмет правового регулювання проєкту акта регулюється актами законодавства ЄС, зокрема положеннями:

- Договір про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), зокрема статті 49, 56, 106–109.
- Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/23/ЄС від 26 лютого 2014 року про укладання договорів концесії.
- Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/24/ЄС від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі.

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 р. (протокол №268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

- Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/25/ЄС від 26 лютого 2014 року про закупівлі суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність у сферах водопостачання, енергетики, транспорту та поштових послуг.
- Регламент (ЄС) 2017/352 Європейського Парламенту та Ради від 15 лютого 2017 року про встановлення рамок надання портових послуг та загальних правил фінансової прозорості морських портів.
- Регламент (ЄС) 2024/1679 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року про керівні принципи розвитку транс'європейської транспортної мережі (TEN-T).
- Директива (ЄС) 2022/2557 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року про стійкість критичних суб'єктів (CER).
- Повідомлення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського економічно-соціального комітету та Комітету регіонів щодо державно-приватного партнерства та законодавства Співтовариства про державні закупівлі та концесії (COM(2005) 569 final).
- Повідомлення Комісії щодо поняття державної допомоги, як зазначено у статті 107(1) Договору про функціонування Європейського Союзу (2016/C 262/01).
- Звіт Європейської Комісії про оцінку функціонування Директиви 2014/23/ЄС (COM(2023) 460 final).
- Практика Суду Європейського Союзу щодо укладення концесійних договорів, принципів прозорості, недискримінації та рівного доступу до ринку.

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України в сфері європейської інтеграції та праву ЄС.

За результатами правового аналізу проекту Закону щодо його відповідності *acquis* ЄС та Угоді про асоціацію слід зазначити наступне.

Проект Закону № 15077-1 спрямований на розширення можливостей застосування механізму концесії у сфері морської портової інфраструктури шляхом запровадження можливості передачі у концесію окремих стратегічних об'єктів портової інфраструктури, зокрема підхідних каналів, операційних (внутрішніх) акваторій морських портів, якірних стоянок та технологічно пов'язаних причалів.

Законопроект спрямований на реалізацію механізму державно-приватного партнерства, передбачаючи залучення приватних інвестицій до розвитку портової інфраструктури, встановлюючи вимоги до інвестиційних проектів, визначаючи умови укладення концесійних договорів та зберігаючи державну власність на стратегічні об'єкти портової інфраструктури, що загалом узгоджується із цілями Директиви 2014/23/ЄС щодо розвитку концесійних механізмів.

Разом з тим окремі положення законопроекту викликають суттєві застереження щодо їх відповідності Главі 8 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Директиві 2014/23/ЄС.

Відповідно до статей 149, 151 та 153 Угоди про асоціацію Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити імплементацію основних принципів права Європейського Союзу у сфері державних закупівель та концесій, зокрема

принципів недискримінації, рівного ставлення, прозорості, пропорційності та забезпечення ефективної конкуренції. Використання переговорної процедури допускається лише у виняткових випадках за умови, що вона не призводить до спотворення конкуренції.

Аналогічні принципи закріплені у статтях 3 та 30 Директиви 2014/23/ЄС, які вимагають, щоб процедура визначення концесіонера забезпечувала рівне та недискримінаційне ставлення до всіх економічних операторів, прозорість процедури та недопущення створення переваг окремим учасникам ринку. При цьому навіть за відсутності деталізованих процедурних вимог Директива виходить із необхідності проведення відкритої процедури із попереднім оприлюдненням інформації про намір укласти концесійний договір.

Запропоновані законопроектom положення щодо укладення концесійного договору шляхом прямих переговорів із покупцем приватизованого єдиного майнового комплексу державного портового оператора фактично встановлюють виняток із загального правила проведення конкурентної процедури. При цьому запропоновані винятки не охоплюються підставами, передбаченими частиною четвертою статті 31 Директиви 2014/23/ЄС, оскільки не доведено наявності технічної неможливості проведення конкурсу, відсутності альтернативних економічних операторів чи існування виключних прав у розумінні права Європейського Союзу. Навпаки, запропонована модель обмежує коло потенційних учасників виключно покупцем приватизованого майнового комплексу або визначеним ним оператором, що не відповідає принципам відкритої конкуренції, рівного ставлення та недискримінації.

Крім того, викликає сумніви відповідність запропонованої моделі одному із ключових елементів концесії, визначених статтею 5 Директиви 2014/23/ЄС, а саме передачі концесіонеру реального операційного ризику. Передача в концесію вже існуючих підхідних каналів, операційних акваторій та якірних стоянок, використання яких забезпечується обов'язковою сплатою встановлених портових зборів, може призвести до ситуації, коли концесіонер фактично отримує гарантоване джерело доходів без притаманного концесії підприємницького ризику. За відсутності значних інвестиційних зобов'язань щодо реконструкції, модернізації або розвитку відповідних об'єктів така модель може не відповідати визначенню концесії у розумінні статті 5 та пункту 18 преамбули Директиви 2014/23/ЄС.

У частині відповідності Регламенту (ЄС) 2017/352 законопроект загалом не суперечать його положенням, оскільки не змінюють статус державної власності на стратегічні об'єкти портової інфраструктури та зберігають за державою функції концесіодавця. Разом із тим законопроект не містить достатніх гарантій забезпечення відкритого, прозорого та недискримінаційного доступу інших портових операторів до відповідної портової інфраструктури після її передачі в концесію, що може негативно вплинути на конкурентне середовище у сфері надання портових послуг.

Запропоновані зміни також потребують додаткової оцінки з точки зору статті 107 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо державної допомоги. Встановлення спеціального порядку передачі стратегічних об'єктів у концесію виключно покупцю приватизованого єдиного майнового комплексу може містити ознаки селективної економічної переваги окремому суб'єкту

господарювання. При цьому як нормативне регулювання, так і фактичні обставини можуть свідчити про адресний характер відповідної переваги, що потребує оцінки з позиції критеріїв державної допомоги, сформованих практикою Європейської Комісії та Суду Європейського Союзу.

Окремої уваги потребує питання відповідності положень законопроекту Директиві (ЄС) 2022/2557 про стійкість критичних суб'єктів (CER). Передача у концесію об'єктів критичної портової інфраструктури потребує чіткого визначення повноважень державних органів щодо здійснення нагляду, забезпечення безпеки судноплавства, захисту критичної інфраструктури та безперервності її функціонування. Наразі законопроект не містить достатніх гарантій реалізації зазначених вимог після передачі відповідних об'єктів приватному концесіонеру.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

Окремі положення проекту Закону **не відповідають** праву Європейського Союзу, у зв'язку з чим потребують суттєвого **доопрацювання** з метою забезпечення конкурентності процедур, врахування вимог законодавства ЄС у сфері державної допомоги та захисту критичної інфраструктури.

ВИСНОВОК

щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантії трудових прав народного депутата України з дитиною»

(реєстр. № 15371 від 30.06.2026 р., н.д. Стефанчук Р.О. та ін.)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту

Проєкт Закону, відповідно до пояснювальної записки, розроблено з метою забезпечення гарантії трудових прав народного депутата України з дитиною, які дають можливість поєднувати виконання депутатських повноважень з виконанням батьківських обов'язків.

Для досягнення зазначеної мети проєктом Закону пропонується внести зміни до Регламенту Верховної Ради України, законів України «Про статус народного депутата України», «Про комітети Верховної Ради України» та «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України», якими передбачити, зокрема:

– право народного депутата України бути присутнім разом зі своєю дитиною віком до двох років, батьком, матір'ю або законним представником якої він є, на відкритих засіданнях Верховної Ради України (на відкритому пленарному засіданні; на відкритих засіданнях органів Верховної Ради України, у тому числі комітетів та слідчих комісій);

– створення народному депутату України умов, які дають можливість поєднувати виконання депутатських повноважень з виконанням батьківських обов'язків, зокрема, використання облаштованого для батьків і дітей простору у Верховній Раді України та інших форм поєднання виконання депутатських повноважень з виконанням батьківських обов'язків, визначених документами нормативно-правового та/або організаційно-розпорядчого характеру у Верховній Раді України.

2. Належність законопроєкту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу

За своєю метою предмет правового регулювання законопроєкту охоплюється положеннями:

– Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію);

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол № 268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

- Договору про Європейський Союз (консолідована версія) (далі – ДЄС);
- Договору про функціонування Європейського Союзу (консолідована версія) (далі – ДФЄС);
- Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія ЄС);
- Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/1158 від 20.06.2019 про баланс між роботою та особистим життям батьків та опікунів та скасування Директиви Ради 2010/18/ЄС (далі – Директива (ЄС) 2019/1158);
- Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок;
- Конвенції про права дитини;
- Європейської соціальної хартії (переглянутої);
- Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 2615 (2025) «Сприяння інклюзивній участі в парламентському житті: гендерна рівність, доступність та інклюзивні політики»² (далі – Резолюція № 2615).

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву ЄС

За результатами правового аналізу проекту Закону щодо його відповідності *acquis* ЄС та Угоді про асоціацію слід зазначити таке.

Статтею 2 Угоди про асоціацію передбачено, зокрема, що повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди.

Згідно з положеннями статті 419 Угоди про асоціацію Сторони посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації.

Співробітництво у цих сферах, згідно зі статтею 420 Угоди про асоціацію, передбачає досягнення, зокрема, таких цілей як: покращення якості людського життя; збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці; сприяння створенню на ринку праці таких умов, які б поєднували гнучкість та захищеність; забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень; подолання дискримінації в усіх її формах та проявах.

Згідно зі статтею 2 та абзацом другим частини третьої статті 3 ДЄС *принцип рівності* між жінками і чоловіками було віднесено до *загальних цінностей Європейського Союзу*, а положеннями статей 8 та 10 ДФЄС закріплено, що Європейський Союз у своїй діяльності спрямовується як на усунення *нерівностей та сприяння рівності* жінок та чоловіків, так і на *боротьбу проти дискримінації*, зокрема на підставі статі.

Відповідно до статті 21 Хартії ЄС забороняється будь-яка дискримінація за будь-якою ознакою, у тому числі за статтю.

² <https://pace.coe.int/en/files/34510/html>

При цьому, згідно зі статтею 23 Хартії ЄС рівність жінок та чоловіків повинна забезпечуватися в усіх сферах, включаючи працевлаштування, працю та її оплату. Принцип рівності не перешкоджає збереженню або ухваленню заходів, що передбачають окремі переваги на користь недостатньо представленої статі.

Також, статтею 33 Хартії ЄС передбачено, що сім'я користується правовим, економічним та соціальним захистом.

Директива (ЄС) 2019/1158 встановлює *мінімальні вимоги*, спрямовані на досягнення рівності між чоловіками та жінками щодо можливостей на ринку праці та ставлення на роботі, сприяючи поєднанню роботи та сімейного життя працівників, які є батьками або опікунами (стаття 1).

Так, Директива передбачає індивідуальні права, пов'язані з: батьківською відпусткою, відпусткою по догляду за дитиною та відпусткою для опікунів; гнучким режимом роботи для працівників, які є батьками або опікунами.

При цьому, *держави-члени можуть запроваджувати або підтримувати норми, які є більш сприятливими для працівників, ніж ті, що викладені в цій Директиві (частина перша статті 16).*

Водночас, варто зазначити, що Директива (ЄС) 2019/1158 поширюється *на всіх працівників – жінок і чоловіків, які уклали трудовий договір або перебувають у трудових правовідносинах* відповідно до законодавства, колективних договорів чи практики, що діють у кожній державі-члені, з урахуванням практики Суду Європейського Союзу (стаття 2).

Згідно з пунктом (с) частини другої статті 11 Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок для запобігання дискримінації щодо жінок після одруження або народження дитини та *гарантування їм ефективного права на працю держави-сторони вживають відповідних заходів* для того, щоб, серед іншого, заохочувати надання необхідних додаткових соціальних послуг, з тим щоб *дозволити батькам поєднувати виконання сімейних обов'язків з трудовою діяльністю та участю в громадському житті.*

Відповідно до частини другої статті 3 Конвенції про права дитини держави-учасниці зобов'язуються *забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.*

Відповідно до частини першої статті 3 Конвенції МОП про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками № 156 для забезпечення дійсної рівності ставлення і можливостей для трудящих чоловіків і жінок одна з цілей національної політики кожного члена Організації полягає в тому, щоб *особи із сімейними обов'язками, котрі виконують або бажають виконувати оплачувану роботу, могли здійснювати своє право на це, не зазнаючи дискримінації, і, наскільки це можливо, гармонійно поєднуючи професійні й сімейні обов'язки.*

Відповідно до статті 27 Європейської соціальної хартії (переглянутої) з метою забезпечення здійснення права працюючих чоловіків та жінок із сімейними обов'язками на рівні можливості та рівне ставлення до них, а також

між такими працівниками та іншими працівниками Сторони зобов'язуються, серед іншого, вживати належних заходів для того, щоб:

а) *працівники із сімейними обов'язками мали можливість влаштуватися на роботу і працювати, а також повертатися до роботи після відсутності, зумовленої такими обов'язками, включаючи заходи у галузі професійного орієнтування та підготовки;*

б) враховувати їхні потреби у тому, що стосується умов прийняття на роботу та соціального забезпечення;

с) створити або розширити мережу державних чи приватних служб, зокрема закладів по догляду за дитиною удень та інших форм догляду за дитиною.

З огляду на викладене, запропоновані проєктом Закону зміни, спрямовані на надання народним депутатам України можливості поєднувати виконання представницького мандата з виконанням батьківських обов'язків, *узгоджуються із підходами, що застосовуються у європейському та міжнародному праві до працівників.*

Слід зазначити, що згідно Закону України «Про статус народного депутата України» *народний депутат України є обраний представник Українського народу у Верховній Раді України.*

Водночас, згідно з пунктом 2 Резолюції № 2615 *парламенти є також місцем роботи, де багато парламентарів і працівників апарату є батьками.* Водночас такі вимоги, як необхідність особистої присутності, відсутність адаптованої інфраструктури (зокрема приміщень для догляду за дітьми та спеціально облаштованих місць для грудного вигодовування) і приміщень із належним рівнем доступності, створюють додаткові бар'єри для участі у парламентській діяльності, особливо для жінок, що ще більше посилює їхню недостатню представленість.

Члени парламенту, як і всі особи, які здійснюють трудову діяльність, потребують здорового та сталого балансу між професійним і сімейним життям (пункт 3 Резолюції № 2615).

Також відповідно до пункту 10 Резолюції № 2615 Асамблея закликає держави-члени та держави-спостерігачі Ради Європи, а також держави, парламенти яких мають при Асамблеї статус спостерігача або партнера заради демократії, серед іншого:

запровадити чіткі правила та процедури, які б дозволяли членам парламенту та працівникам парламентського апарату *входити до парламентських приміщень разом із дітьми, у тому числі немовлятами (пункт 10.2.2.);*

офіційно дозволити грудне вигодовування в парламентських приміщеннях, а також розглянути можливість *облаштування дитячих кімнат (ясел), кімнат для годування дітей та кімнат для догляду за немовлятами (сповивальних кімнат) (пункт 10.2.3.);*

розробити внутрішні політики, спрямовані на *забезпечення кращого балансу між професійним і сімейним життям для членів парламенту та працівників парламентського апарату (пункт 10.3.1.).*

Крім того, слід зазначити про реалізацію у Європейському Союзі Стратегії Гендерної Рівності 2026–2030 (повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів від 05.03.2026 (COM(2026) 113 final)³, яка спрямована на досягнення рівності між жінками та чоловіками, дівчатками та хлопчиками у всій їхній різноманітності.

Одним із принципів Стратегії є «активна, рівна та безпечна участь у громадському та політичному житті». Так, у Стратегії, зокрема, зазначається, що *існуючі владні структури стримують жінок від повноцінної, рівної та змістовної участі та лідерства в політиці та громадському житті. Лише третина національних парламентарів становлять жінки.*

Також згідно із Стратегією Комісія оновить підготовлений нею огляд законодавчих і політичних заходів держав-членів, спрямованих на сприяння участі та лідерству жінок у політичному житті, державному управлінні та парламентах, включивши до нього найновіші приклади кращих практик. Комісія здійснить оцінку кращих практик і досягнутого прогресу, що стане підґрунтям для можливого вжиття подальших заходів.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу

Проект Закону **не суперечить** міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, праву Європейського Союзу та зобов'язанням у рамках членства у Раді Європи.

Голова Комітету

І. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52026DC0113&aid=1776075756540>

ВИСНОВОК

щодо проєкту Закону України

«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні та наругу над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору»
(реєстр. № 15192 від 24.04.2026, внесений народними депутатами України Княжицьким М.Л. та ін.)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту.

Відповідно до пояснювальної записки проєкт Закону розроблено з метою встановлення кримінальної відповідальності за публічне заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні як геноциду Українського народу, що забезпечить захист історичної пам'яті, гідності жертв та національної безпеки України.

Проєкт Закону, зокрема, пропонує доповнити Кримінальний кодекс України (ККУ) новими положеннями щодо криміналізації таких діянь, як:

- виправдовування, публічне заперечення геноциду, а так само виготовлення, поширення, розповсюдження матеріалів, у яких міститься виправдовування, заперечення геноциду, незалежно від мети такого виготовлення, поширення, розповсюдження (доповнення статті 442 ККУ);
- публічне заперечення Голодомору 1932-1933 років в Україні як геноциду Українського народу, наруга над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору, а так само виправдовування його вчинення або применшення тяжкості злочинних дій тоталітарного режиму СРСР, спрямованих на організацію Голодомору (нова стаття 442-2 ККУ).

2. Належність законопроєкту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України в сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу.

За предметом правового регулювання проєкт Закону стосується сфери *захисту прав людини* та охоплюється зобов'язаннями України відповідно до:

- 1) Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію);
- 2) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;
- 3) Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього.

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол № 268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

Разом з тим, особливості правового регулювання аналогічних питань, порушених у проєкті Закону, в ЄС регулюються державами-членами на рівні національного законодавства з урахуванням міжнародних договорів, Договору про ЄС, а також принципів та цілей ЄС, визначених в установчих договорах.

Також додатковими документами ЄС та РЄ щодо даного питання є:

- Рамкове рішення Ради ЄС 2008/913/JHA від 28 листопада 2008 року про боротьбу з певними формами та проявами расизму та ксенофобії засобами кримінального права;
- Резолюція Європейського Парламенту від 23 жовтня 2008 року (2010/C 15 E/16) щодо вшанування пам'яті Голодомору, штучного голоду в Україні (1932-1933);
- Резолюція Європейського Парламенту від 15 грудня 2022 року щодо 90 років після Голодомору: визнання масового вбивства шляхом умисного голоду як геноциду (2022/3001(RSP));
- Резолюція ПАРЕ 2516 (2023) від 12 жовтня 2023 року щодо забезпечення справедливого миру в Україні та тривалої безпеки в Європі;
- Резолюція ПАРЕ 2575 (2024) від 3 жовтня 2024 року щодо вшанування 90-ї річниці Голодомору – Україна знову стикається із загрозою геноциду.

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України в сфері європейської інтеграції та праву ЄС.

Статтею 2 Угоди про асоціацію закріплено, що *повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод*, як визначено, зокрема, у відповідних документах щодо захисту прав людини, серед яких Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди.

Згідно з підпунктом «е» пункту 2 статті 4 Угоди про асоціацію цілями політичного діалогу є зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та доброго врядування, *прав людини та основоположних свобод*.

Відповідно до статті 2 Договору про Європейський Союз, Союз засновано на цінностях *поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини*, зокрема осіб, що належать до меншин.

Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього визначає поняття геноциду та передбачає, що злочин геноциду, а також змова з метою вчинення геноциду, прямі та публічні заклики до вчинення геноциду, замах на вчинення геноциду та співучасть у геноциді повинні бути караними.

Водночас ця Конвенція не містить обов'язку криміналізувати публічне заперечення геноциду.

При цьому стаття 1 Рамкового рішення Ради ЄС 2008/913/ІНА закликає держави-члени ЄС криміналізувати *навмисні дії* щодо:

а) публічного підбурювання до насильства або ненависті, спрямованих проти групи осіб або члена такої групи, що визначається за ознакою раси, кольору шкіри, релігії, походження або національного чи етнічного походження

б) вчинення діяння, зазначеного в пункті (а), шляхом публічного поширення або розповсюдження брошур, зображень чи інших матеріалів;

с) публічного виправдання, заперечення або *грубого применшення* злочинів геноциду, злочинів проти людяності та воєнних злочинів, як вони визначені у статтях 6, 7 та 8 Статуту Міжнародного кримінального суду, спрямованих проти групи осіб або члена такої групи, що визначається за ознакою раси, кольору шкіри, релігії, походження або національного чи етнічного походження, коли такі дії здійснюються таким чином, що можуть підбурювати до насильства чи ненависті проти такої групи або члена такої групи;

д) публічного виправдання, заперечення або *грубого применшення* злочинів, визначених у статті 6 Статуту Міжнародного військового трибуналу, доданого до Лондонської угоди від 8 серпня 1945 року, спрямованих проти групи осіб або члена такої групи, що визначається за ознакою раси, кольору шкіри, релігії, походження або національного чи етнічного походження, коли такі дії здійснюються таким чином, що можуть підбурювати до насильства чи ненависті проти такої групи або члена такої групи.

Причому будь-яка держава-член може після прийняття цього Рамкового рішення або пізніше зробити заяву про те, що вона каратиме заперечення або грубе применшення злочинів, зазначених у пункті 1(с) та/або (д), *лише якщо злочини, зазначені в цих пунктах, були встановлені остаточним рішенням національного суду цієї держави-члена та/або міжнародного суду, або лише остаточним рішенням міжнародного суду.*

Питання Голодомору в Україні 1932-1933 років не були предметом розгляду в міжнародних судах, водночас на національному рівні є Постанова Апеляційного суду м. Києва від 13.01.2010 у справі № 1-33/2010, що кваліфікує Голодомор як геноцид. Крім того, Законом України «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» визначено, що Голодомор 1932-1933 років в Україні є геноцидом Українського народу.

Згідно з Резолюцією від 23 жовтня 2008 року щодо вшанування пам'яті Голодомору, штучного голоду в Україні (1932-1933), Європейський Парламент, посилаючись також на згаданий Закон України, визнав Голодомор (штучний голод 1932-1933 років в Україні) жахливим злочином проти українського народу та проти людства і рішуче засудив ці дії, спрямовані проти українського селянства та позначені масовим знищенням і порушеннями прав і свобод людини.

Резолюцією від 15 грудня 2022 року «90 років після Голодомору: визнання масового вбивства шляхом умисного голоду як геноциду» Європейський Парламент визнав Голодомор, штучним голодом 1932-1933 років в Україні, спричиненим навмисною політикою радянського режиму, геноцидом проти

українського народу, оскільки він був скоєний з наміром знищити групу людей шляхом навмисного створення умов життя, розрахованих на її фізичне знищення, а також закликав всі країни та міжнародні організації, які ще не визнали Голодомор геноцидом, зробити це.

Також варто згадати резолюції ПАРЕ з даного питання, зокрема:

- Резолюція 2516 (2023) 12 жовтня 2023 року щодо забезпечення справедливого миру в Україні та тривалої безпеки в Європі, якою Великий голод (Голодомор) визнано актом геноциду, вчиненим з метою зламати основу української державності, мови та культури, та вшановує пам'ять його жертв; та закликає парламенти держави-членів Ради Європи та інші парламенти, які ще не зробили цього, ухвалити резолюції про вшанування пам'яті жертв Голодомору та визнання його геноцидом.

- Резолюція 2575 (2024) 3 жовтня 2024 року щодо вшанування 90-ї річниці Голодомору – Україна знову стикається із загрозою геноциду, якою Голодомор 1932-33 років в Україні визнається геноцидом проти українського народу та запрошено всі національні парламенти, які ще не зробили цього, зробити те саме.

При цьому, парламенти більше 20 держав уже визнали Голодомор 1932-33 років в Україні злочином геноциду.

Разом з тим, питання щодо запровадження кримінальної відповідальності за публічне заперечення чи виправдовування геноциду зачіпає *право на свободу вираження поглядів*, яке гарантується статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Згідно з практикою Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) втручання у це право є допустимим, якщо воно *передбачене законом, переслідує легітимну мету та є необхідним у демократичному суспільстві*.

Важливою справою, яка розглядалася ЄСПЛ у контексті цього питання, є «Перінчек проти Швейцарії» (*Perinçek v. Switzerland*), що стосувалася кримінального засудження турецького політика Догу Перінчека у Швейцарії за його публічні заяви, в яких він заперечував юридичну кваліфікацію подій 1915 року як геноциду вірменського народу. У своєму рішенні щодо цієї справи ЄСПЛ дійшов висновку, що кримінальне засудження Перінчека не було «необхідним у демократичному суспільстві», оскільки висловлювання заявника не містили закликів до насильства та не становили підбурювання до ненависті чи нетерпимості, а втручання у право на свободу вираження поглядів не відповідало нагальній суспільній потребі.

При цьому ЄСПЛ не поставив під сумнів можливість криміналізації заперечення геноциду як такої, а зазначив, що оцінка сумісності такого втручання зі статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод має здійснюватися з урахуванням конкретних обставин справи, зокрема характеру висловлювань, їхнього контексту, наявності підбурювання до ненависті чи насильства, а також того, чи було таке втручання необхідним у демократичному суспільстві (див., зокрема, §§ 230–231, 280–281 рішення Великої палати ЄСПЛ у справі *Perinçek v. Switzerland*, № 27510/08, від 15 жовтня 2015 року).

Таким чином, із практики ЄСПЛ випливає, що у демократичному суспільстві має бути забезпечена можливість вільного обговорення суперечливих історичних подій, якщо відповідні висловлювання не містять підбурювання до ненависті, насильства чи нетерпимості.

Отже, з погляду практики ЄСПЛ та Рамкового рішення Ради ЄС 2008/913/ЈНА криміналізація таких діянь має бути пов'язана з підбурюванням до насильства чи ненависті. У зв'язку з цим у запропонованій проектом Закону редакції частини третьої статті 442 ККУ пропонується замість слів «незалежно від мети такого виготовлення, поширення, розповсюдження» зазначити, що це стосується дій, які вчинені з метою підбурювання до насильства, ненависті чи нетерпимості. Також ця норма законопроекту має враховувати необхідність оприлюднення, публікування та поширення історичних документів з метою донесення правди про злочини геноциду.

Крім того, з метою дотримання принципу правової визначеності та якості закону, а також враховуючи наведену вище рекомендацію Рамкового рішення Ради ЄС 2008/913/ЈНА, пропонується у даній статті ККУ уточнити, яким органом встановлено факт вчинення геноциду (рішенням національного суду, міжнародним судом). Оскільки вбачається, що частина третя статті 442 ККУ у редакції законопроекту стосується публічного виправдовування будь-якого геноциду, крім Голодомору 1932–1933 років в Україні. Тоді як відповідальність за публічне виправдовування Голодомору та інші пов'язані з ним дії пропонується передбачити у статті 442-2 ККУ.

Додатково варто звернути увагу, що у Рамковому рішенні Ради ЄС 2008/913/ЈНА зазначено про «грубе применшення злочинів...», водночас у диспозиції статті 442-2 ККУ у редакції проекту Закону йдеться про «применшення тяжкості злочинних дій ...».

Також потребує перегляду *пропорційність санкцій* за згадані вище злочини, що відповідно до проекту Закону передбачають покарання у вигляді позбавлення волі *на строк до семи років*. Водночас відповідно до статті 3 Рамкового рішення Ради ЄС 2008/913/ЈНА держави-члени забезпечують, щоб такі діяння *каралися ефективними, пропорційними та стримуючими кримінальними санкціями*, максимальний розмір яких має становити *щонайменше від одного до трьох років позбавлення волі*.

З огляду на викладене, законопроект є важливим з точки зору забезпечення захисту прав людини шляхом криміналізації публічного виправдовування, заперечення чи грубого применшення злочинів геноциду, якщо такі діяння вчиняються з метою підбурювання до ненависті, насильства чи нетерпимості.

Такий підхід загалом відповідає положенням Рамкового рішення Ради ЄС 2008/913/ЈНА, яке встановлює обов'язкові для держав – членів Європейського Союзу стандарти кримінально-правового реагування на відповідні форми расизму та ксенофобії, що є важливим у контексті подальшого наближення законодавства України до асquis Європейського Союзу.

Водночас запровадження кримінальної відповідальності за публічні висловлювання потребує забезпечення належного балансу між захистом

історичної пам'яті, гідності жертв і суспільних інтересів та гарантіями свободи вираження поглядів, передбаченими статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Недотримання такого балансу може призвести до непропорційного втручання у право на свободу вираження поглядів та стати підставою для звернення до Європейського суду з прав людини. Відповідно, законопроект потребує доопрацювання з урахуванням наведених вище зауважень.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

Проект Закону **не суперечить** міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву ЄС, але **потребує доопрацювання** з урахуванням викладених у цьому висновку зауважень.

ВИСНОВОК

щодо проєкту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу в частині акцизного податку на продукти виноградарства (реєстр. 15187-1 від 11.05.2026 р., н. д. І. Марчук та інші)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту.

Метою законопроєкту є приведення положень Податкового кодексу України та Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюнової сировини, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» у відповідність до Закону № 3928, а також приведення законодавства України до норм законодавства ЄС задля виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, зокрема до Директиви Ради 92/83/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року про гармонізацію структур акцизних податків на спирт та алкогольні напої, в частині класифікації алкогольних напоїв та переведення розміру ставок акцизного податку на спирт етиловий, спиртові дистиляти, спиртні напої та алкогольні напої на євро.

2. Належність законопроєкту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України в сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу.

Предмет правового регулювання законопроєкту охоплюється положеннями Глави 4 «Оподаткування» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію).

Правовідносини, які є предметом правового регулювання законопроєкту, в Європейському Союзі регулюються:

- Директивою Ради № 92/83/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року про гармонізацію структур акцизних зборів на спирт та алкогольні напої (далі – директива 92/83);

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол № 268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

- Директивою Ради № 92/84/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року про наближення акцизних зборів на спирт та алкогольні напої (далі – Директива 92/84);

- Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1308/2013 від 17 грудня 2013 року про встановлення спільної організації ринків сільськогосподарських продуктів та про скасування регламентів Комісії (ЄЕС) № 922/72, (ЄЕС) № 234/79, (ЄС) № 1037/2001 і (ЄС) № 1234/2007 (далі – Регламент 1308/2013).

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України в сфері європейської інтеграції та праву ЄС.

Статтею 353 Угоди передбачено, що «поступове наближення до структури оподаткування, визначеної у *acquis* ЄС, здійснюється відповідно до Додатка XXVIII до цієї Угоди».

Додаток XXVIII до цієї Угоди в свою чергу передбачає імплементацію протягом п'яти років положень Директиви Ради № 92/83/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року про гармонізацію структур акцизних зборів на спирт та алкогольні напої. Директива 92/83/ЄЕС визначає гармонізовані категорії підакцизної алкогольної продукції, правила визначення бази оподаткування, а також можливі звільнення та знижені ставки акцизного податку. Директива Ради 92/84/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року про наближення акцизних зборів на спирт та алкогольні напої встановлює мінімальні ставки акцизного податку для окремих категорій алкогольних напоїв.

Законопроектом пропонується доповнити підпункт 14.1.26. Податкового кодексу України такими визначеннями як «виноробна продукція для цілей оподаткування», «проміжні продукти», «вино тихе (неігристе)», «вино ігристе», «інші неігристі зброджені напої», «інші ігристі зброджені напої», а також доповнити підпункт 14.1.144. новим визначенням терміну «пиво». Передбачається також замінити в Податковому кодексі України існуючий термін «підприємства первинного виноробства» на термін «виробники виноробної продукції», замінити одиницю виміру ставок податків, які справляються зі спирту етилового, спиртових дистилятів, спиртних та алкогольних напоїв.

Положення проекту акта враховують вимоги частини 2 Додатку VIII Регламенту (ЄС) № 1308/2013 в частині визначення терміну “вино”, “вина тихого” та “вина ігристого”. Окрім цього, враховані положення статті 119 Регламенту (ЄС) № 1308/2013, статті 8 Регламенту (ЄС) № 251/2014 та статей 17 та 36 Регламенту (ЄС) № 1169/2011 в частині маркування. Також, проект акта враховує вимоги статті 80 Регламенту (ЄС) № 1308/2013 у частині застосування енологічних практик, а саме уточнює заборону застосування окремих енологічних практик (збагачення, підвищення та зниження кислотності) до виноградного суслу, призначеного для виробництва виноградного соку. Зазначені термінологічні зміни та заміна одиниці виміру ставок податків в цілому узгоджуються з *acquis* ЄС.

Директива 92/83/ЄЕС передбачає такі основні категорії алкогольної продукції: пиво, неігристе та ігристе вино, інші неігристі та ігристі зброжені напої, проміжні продукти та етиловий спирт.

Запропоновані пунктом 1 розділу I проєкту Закону визначення тихого вина, ігристого вина, інших неігристих та ігристих зброжених напоїв, проміжних продуктів і пива загалом відповідають структурі категорій алкогольної продукції, передбаченій Директивою 92/83/ЄЕС.

При цьому сидр і перрі не утворюють окремої гармонізованої категорії алкогольної продукції відповідно до Директиви 92/83/ЄЕС, а залежно від характеристик продукції охоплюються категорією інших зброжених напоїв, передбаченою статтею 12 цієї Директиви. Отже, окреме визначення для сидру і перрі ставки акцизного податку в національному законодавстві саме собою не свідчить про невідповідність Директиві за умови, що така продукція для цілей застосування гармонізованої структури акцизного оподаткування належить до відповідної категорії інших зброжених напоїв.

Водночас окремого аналізу потребує запропонований режим оподаткування вина напівігристого (Пет-нат (Pétillant Naturel)).

Так, підпунктом 1 пункту 2 розділу II проєкту Закону пропонується доповнити частину першу статті 1 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилатів, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюнової сировини, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» новим пунктом 67¹, яким визначається поняття вина напівігристого (Пет-нат (Pétillant Naturel)).

Відповідно до запропонованого визначення Пет-нат (Pétillant Naturel) – алкогольний напій, що належить до категорії вин напівігристих, класифікується у товарній позиції 2204 згідно УКТ ЗЕД, виготовлений за технологією первинного спиртового бродіння з розливом у пляшку, що є споживчою тарою, до завершення бродіння, без застосування процесів фільтрації, стабілізації та оклеювання, закупорений кронен-пробкою, що має фактичну міцність за об'ємом не менше 7% об., загальну міцність за об'ємом не менше 9% об., надлишковий тиск готового до споживання напою не менше 1 бара і не більше 2,5 бара при зберіганні за температури 20°C у закритих ємностях, спричинений діоксидом вуглецю, утвореним виключно у процесі бродіння і розчиненим у напої.

Крім того, пунктом 3 розділу I проєкту Закону пропонується застосовувати до вина напівігристого (Пет-нат (Pétillant Naturel)) ставку акцизного податку, встановлену для ігристого вина, із застосуванням коефіцієнта 0,5.

Водночас Директива 92/83/ЄЕС для цілей гармонізації акцизного оподаткування не передбачає окремої категорії напівігристого вина, а розмежовує неігристе та ігристе вино відповідно до критеріїв, установлених статтею 8 цієї Директиви.

Статтею 9 (2) Директиви 92/83/ЄЕС встановлено загальне правило, відповідно до якого держави-члени застосовують однакову ставку акцизного податку до всіх продуктів, що підлягають оподаткуванню як неігристе вино,

та однакову ставку до всіх продуктів, що підлягають оподаткуванню як ігристе вино.

Відступ від зазначеного правила допускається у випадках, прямо передбачених Директивою 92/83/ЄЕС. Статтею 9 (3) Директиви 92/83/ЄЕС передбачено можливість застосування знижених ставок до будь-якого типу неігристого або ігристого вина з фактичною алкогольною міцністю, що не перевищує 8,5 % об'ємних одиниць етилового спирту.

Крім того, статтею 9а Директиви 92/83/ЄЕС державам-членам надано право застосовувати знижені ставки акцизного податку до вина, виробленого незалежними малими виробниками вина. При цьому застосування таких ставок пов'язується зі статусом та обсягом виробництва відповідного виробника, а також дотриманням принципу недискримінації щодо вина, виробленого незалежними малими виробниками інших держав-членів. Знижена ставка не може бути нижчою ніж 50 відсотків стандартної національної ставки акцизного податку.

Натомість запропонований пунктом 3 розділу I проекту Закону коефіцієнт 0,5 застосовується до вина Пет-нат (Pétillant Naturel)) залежно від виду та технології виробництва продукції, а не від її фактичної алкогольної міцності в межах, установлених статтею 9 (3) Директиви 92/83/ЄЕС, або від статусу виробника відповідно до статті 9а цієї Директиви.

Таким чином, проектом Закону пропонується запровадити для вина напівігристого (Пет-нат (Pétillant Naturel)) окремий режим акцизного оподаткування, який не відповідає механізмам диференціації ставок, прямо передбаченим статтею 9 (3) та статтею 9а Директиви 92/83/ЄЕС.

У зв'язку з цим положення пункту 3 розділу I та підпункту 1 пункту 2 розділу II проекту Закону в частині класифікації та оподаткування вина напівігристого (Пет-нат (Pétillant Naturel)) не повною мірою узгоджуються зі структурою акцизного оподаткування вина, встановленою статтями 8, 9 та 9а Директиви 92/83/ЄЕС.

Також зауважуємо, що частина запропонованих ставок є нижчою за мінімальні ставки, встановлені Директивою 92/84/ЄЕС.

Так, статтею 3 Директиви 92/84/ЄЕС мінімальну ставку акцизного податку на етиловий спирт встановлено на рівні 550 євро за гектолітр чистого спирту. Водночас пунктом 3 розділу I проекту Закону пропонується ставка 260 євро за гектолітр 100-відсоткового спирту, що є нижчою за мінімальний рівень, передбачений цією Директивою.

Для пива стаття 6 Директиви 92/84/ЄЕС передбачає мінімальну ставку 1,87 євро за гектолітр на кожний відсоток фактичної алкогольної міцності або 0,748 євро за гектолітр на кожний градус Плато. Запропонована проектом ставка 120 євро за гектолітр 100-відсоткового спирту фактично відповідає 1,2 євро за гектолітр на один відсоток алкогольної міцності, що також є нижчим за мінімальну ставку, встановлену Директивою.

Мінімальна ставка для проміжних продуктів відповідно до статті 4 Директиви 92/84/ЄЕС становить 45 євро за гектолітр кінцевого продукту, тоді

як пунктом 3 розділу I проєкту Закону передбачено ставку 25 євро за гектолітр кінцевого продукту.

Водночас відповідно до статті 5 Директиви 92/84/ЄЕС мінімальна ставка для неігристого та ігристого вина може становити нуль євро за гектолітр кінцевого продукту.

Таким чином, запропоновані ставки акцизного податку на етиловий спирт, пиво та проміжні продукти не відповідають мінімальним ставкам, установленим Директивою 92/84/ЄЕС.

Разом з тим положення пункту 3 розділу I проєкту Закону щодо ставок акцизного податку необхідно оцінювати з урахуванням обсягу зобов'язань України за Угодою про асоціацію.

Додаток XXVIII до Угоди про асоціацію передбачає наближення законодавства України до Директиви 92/83/ЄЕС, яка регулює структуру акцизного оподаткування спирту та алкогольних напоїв, однак не передбачає наближення до Директиви 92/84/ЄЕС, якою встановлено мінімальні розміри ставок акцизного податку в державах-членах Європейського Союзу.

Отже, невідповідність запропонованих ставок мінімальним ставкам, установленим Директивою 92/84/ЄЕС, сама собою не свідчить про невиконання Україною зобов'язань, передбачених Додатком XXVIII до Угоди про асоціацію.

Водночас, питання адаптації законодавства України у сфері акцизного оподаткування алкогольних напоїв до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) належить до зобов'язань України у межах переговорного процесу щодо вступу до Європейського Союзу та охоплюється заходами з імплементації актів права ЄС, передбаченими Національною програмою адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС), затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2026 р. № 438 (далі – Національна програма).

Так, у Розділі 16 «Оподаткування» Національної програми визначено ціль 25, яка передбачає імплементацію Директиви 92/83/ЄЕС та Директиви Ради 92/84/ЄЕС.

Тому, запропоновані ставки не забезпечують повного наближення законодавства України до відповідного *acquis* ЄС у контексті підготовки України до членства в ЄС.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

З огляду на викладене проєкт Закону **не суперечить** праву ЄС (*acquis* ЄС) у сфері сільського господарства і виноробства, однак **лише частково відповідає *acquis* ЄС** у сфері акцизного оподаткування спирту та алкогольних напоїв і **потребує доопрацювання** з урахуванням зазначених зауважень.

ВИСНОВОК

щодо проєкту Закону України

«Про внесення змін до Закону України "Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання" щодо визначення та затвердження проектної загрози для ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання»

(р.№ 15213 від 01.05.2026, Кабінет Міністрів України)¹

1. Загальна характеристика законопроєкту.

Як зазначено у пояснювальній записці, метою прийняття законопроєкту є встановлення на законодавчому рівні у сфері безпеки використання ядерної енергії чітких повноважень Кабінету Міністрів України, органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки та інших органів державної влади щодо визначення та затвердження проектної загрози для ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів та інших джерел іонізуючого випромінювання в Україні.

2. Належність законопроєкту за предметом правового регулювання до міжнародно-правових зобов'язань України в сфері європейської інтеграції та сфери дії права Європейського Союзу.

Правовідносини, що належать до сфери правового регулювання проєкту Закону, регулюються:

- Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію).
- Конвенцією про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок.
- Поправкою до Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок.
- Директивою 2017/541 Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року про боротьбу з тероризмом, що замінює Рамкове рішення Ради 2002/475/ІНА та вносить зміни до Рішення Ради 2005/671/ІНА.

¹ Комітет розглянув проєкт Закону на своєму засіданні 29 липня 2026 року (протокол №268) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

- Директивою 2009/71/Євратом Ради від 25 червня 2009 року про встановлення рамок Співтовариства щодо ядерної безпеки ядерних установок.

3. Відповідність законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України в сфері європейської інтеграції та праву ЄС.

1) Законопроект за своїм спрямуванням охоплюється зобов'язаннями у межах Глави 1 («Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику») Розділу V («Економічне і галузеве співробітництво») Угоди про асоціацію.

Відповідно до статті 342 (2) Угоди про асоціацію співробітництво забезпечує високий рівень ядерної безпеки та охоплює весь спектр діяльності в галузі цивільної ядерної енергетики і всі стадії паливного циклу, зокрема аспекти безпеки та захищеності ядерної енергії, готовність до надзвичайних ситуацій, а також питання охорони здоров'я, навколишнього середовища і нерозповсюдження ядерної зброї.

2) Законопроект передбачає, що «організація роботи з визначення проектної загрози забезпечується органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки».

Таке положення законопроекту узгоджується з положенням статті 5 Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок, яке зазначає, що «держави-учасниці визначають свій центральний орган і пункт зв'язку, що відповідають за фізичний захист ядерного матеріалу і за погоджені заходи щодо повернення і за дії у відповідь у разі будь-якого незаконного переміщення, використання або зміни ядерного матеріалу або в разі реальної загрози такої дії».

Також зазначене положення законопроекту відповідає положенню частини 1 статті 5 Директиви 2009/71/Євратом, яке зазначає, що «держави-члени створюють і підтримують діяльність компетентного органу регулювання у сфері ядерної безпеки ядерних установок».

На додаток, таке положення законопроекту відповідає основоположному принципу D Поправки до Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу, який зазначає, що «держава повинна створити або призначити компетентний орган, який є відповідальним за впровадження нормативно-правової бази і наділений належними повноваженнями, компетенцією, фінансовими та людськими ресурсами для виконання покладених на нього функцій. Держава повинна вжити заходів для забезпечення дієвої незалежності між функціями компетентного органу держави й функціями будь-якого іншого органу, відповідального за розвиток або використання ядерної енергії».

3) Законопроект надає визначення терміну «проектна загроза для ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання (далі – проектна загроза)» як «властивості та характеристики потенційних правопорушників, дії яких можуть бути спрямовані на вчинення диверсії, крадіжки або будь-яке інше неправомірне вилучення радіоактивних матеріалів, для протидії яким створюється система фізичного захисту».

Законопроект також передбачає, що «проектна загроза визначається на підставі результатів оцінки загрози вчинення диверсії, крадіжки або будь-якого іншого

неправомірного вилучення радіоактивних матеріалів та затверджується Кабінетом Міністрів України».

В праві ЄС незаконне заволодіння радіоактивних матеріалів розглядається як терористичний злочин. Так, частина 1 статті 3 Директиви 2017/541 зазначає наступне:

«1. Держави-члени вживають необхідних заходів для того, щоб такі умисні дії, визначені як правопорушення згідно з національним законодавством, які з огляду на їхній характер або контекст можуть завдати серйозної шкоди країні чи міжнародній організації, кваліфікувалися як терористичні злочини, якщо вони вчинені з однією з цілей, перелічених у пункті 2:

(f) виготовлення, володіння, придбання, перевезення, постачання або використання вибухових речовин чи зброї, зокрема хімічної, біологічної, радіологічної або ядерної зброї, а також дослідження та розробка хімічної, біологічної, радіологічної або ядерної зброї».

Також такі положення законопроекту не суперечать та узгоджуються з пунктом 2 статті 3 Директиви 2009/71/Євратом, який надає визначення терміну «ядерна безпека» та означає «забезпечення належних умов експлуатації, запобігання аваріям та пом'якшення їхніх наслідків, що забезпечує захист персоналу та населення від небезпек, пов'язаних з іонізуючим випромінюванням від ядерних установок».

Такі положення законопроекту також узгоджуються з положеннями пункту е) частини 1 статті 7 Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок, які визначають наступні типи загроз:

«і) використати ядерний матеріал з метою спричинити смерть будь-якої особи або заподіяти їй серйозне каліцтво, або завдати значної шкоди власності, або

іі) вчинити правопорушення, зазначене в підпункті "b", з метою змусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-яку дію або утриматися від неї».

На додаток, такі положення законопроекту відповідають Основоположному принципу G «Загроза» Поправки до Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу, який зазначає, що «державна система фізичного захисту повинна ґрунтуватися на здійснюваній державою поточній оцінці загрози».

4) Положення законопроекту зазначають, що «організація роботи з визначення проектної загрози забезпечується органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки із залученням...» (вказується велика кількість органів державної влади).

Такі положення законопроекту не суперечать та узгоджуються з положенням частини 1 статті 4 Директиви 2009/71/Євратом, яке зазначає, що «держави-члени створюють і підтримують національну законодавчу, регуляторну та організаційну систему ядерної безпеки ядерних установок, яка розподіляє обов'язки та забезпечує координацію між відповідними державними органами».

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

Проект Закону не суперечить міжнародно-правовим зобов'язанням України в сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу.

Голова Комітету

І.О. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

